



Zdravotně  
sociální fakulta  
Faculty of Health  
and Social Sciences

Jihočeská univerzita  
v Českých Budějovicích  
University of South Bohemia  
in České Budějovice

**Pohled na stáří očima tří generací**

## **BAKALÁŘSKÁ PRÁCE**

Studijní program: **REHABILITACE**

**Autor:** Adéla Brožková

**Vedoucí práce:** Mgr. Petra Zimmelová, Ph.D.

České Budějovice 2017

## **Prohlášení**

Prohlašuji, že svoji bakalářskou/diplomovou práci s názvem „*Pohled na stáří očima tří generací*“ jsem vypracoval/a samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské/diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby bakalářské/diplomové práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé bakalářské/diplomové práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 3.května 2017

.....

*Adéla Brožková*

### **Poděkování**

Tímto bych ráda poděkovala paní Mgr. Petře Zimmelové, Ph.D. za odborné vedení mé bakalářské práce. Dále děkuji všem komunikačním partnerům, kteří byli ochotni podílet se na výzkumu. Poděkování patří i vedení a pracovníkům Senior – dům Soběslav za vstřícnost a možnost uskutečnění výzkumu. Zároveň velké díky patří také mým nejbližším, kteří mě neustále podporovali a důvěřovali mi.

# Pohled na stáří očima tří generací

## Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou stáří a stárnutí z pohledu tří generací. Hlavním cílem práce je porovnat pohled na vlastní stáří u vybraných osob v různém věku (20-30 let, 30-50 let, 50-70 let).

Práce je složena z teoretické a výzkumné části. Teoretická část je rozdělena na devět podkapitol, které se věnují jednotlivým otázkám stáří a problémům s nimi spojených. Empirická část se zabývá výsledky výzkumu. Hlavní výzkumná otázka zněla: „V jakých aspektech pohledu na stáří se jednotlivé generace nejmarkantněji odlišují.“

K dosažení potřebných informací byla zvolena strategie kvalitativního výzkumu, který byl proveden pomocí otevřeného kódování. Data byla sbírána prostřednictvím metody dotazování a techniky polostrukturovaného rozhovoru. Výzkumný soubor byl zvolen s použitím kvótního účelového výběru. Komunikační partneři byly osoby v různém věku 20-30 let, 30-50 let, 50-70 let. Výzkumný soubor byl tvořen 12 komunikačními partnery, kteří byli ochotni se na výzkumu podílet.

Výzkum proběhl ve dvou fázích. Nejdříve byl proveden předvýzkum a následně samotný výzkum. Rozhovory byly nahrány na diktafon a doslovně přepsány. Získaná data byla vyhodnocena za pomoci trsů.

Výzkum přinesl odpovědi na stanovenou otázku. Bylo zjištěno, že nejmarkantněji se v názorech na stáří lišily věkové kategorie 20 - 30 let a 50 – 70 let. Věková skupina 30 - 50 let ve většině tvrzení souhlasila, buďto s mladší nebo s nejstarší generací. Nejvíce se jednotlivé kategorie názorově odlišovaly v pohledech na to: jak senioři vidí dnešní mladou generaci a v potřebě seniorů vzdělávat se. Dále také v názorech, zda mají mít staří lidé možnost zaměstnání nebo jakým způsobem se společnost chová k seniorům.

Výsledky bakalářské práce je možno využít k získání náhledu osob na stáří a k rozšíření všeobecného povědomí, jak přizpůsobit svou práci k seniorům nebo jak s nimi jednat. Dále práce může sloužit jako výukový materiál pro studenty nebo pedagogy.

## Klíčová slova

ageismus; generace; stáří; mezigenerační vztahy; senior; společnost; věk;

## **Old age as seen through the eyes of three generations**

### **Abstract**

This bachelor's thesis is focused on the old age and ageing as seen through the eyes of three generations. The main objective of this thesis is to compare how particular people from different age groups (age of 20-30 years, 30-50 years, and 50-70 years) perceive their own old age.

The thesis consists of the theoretical part and the empirical part. Theoretical part is divided into nine subchapters which deal with specific issues of the old age and associated problems. Empirical part deals with the results of the research undertaken for the purpose of this thesis. The main research question was: „In what aspects the view of old age among the generations differs most markedly? “

For obtaining the necessary information, the strategy of qualitative research was chosen and performed with the using of open coding. The data were collected through the semi-structured interviews and the research sample was selected by using purpose quota selection. The research participants were people from different age groups – age of 20-30 years, 30-50 years, and 50-70 years. The research sample consisted of twelve participants who were willing to participate in the research.

The research was performed in two phases – preliminary research and research itself. The interviews were recorded on a dictaphone and transcribed verbatim. The data were analysed with the using of categorization.

Based on the research, the view of old age is most markedly different between the age groups 20-30 years and 50-70 years. The age group 30 -50 years in most cases agreed either with younger or older age group. The greatest differences of opinion among particular generations were in the questions of how retirees perceive today's young generation, in the view of need for education of retirees, further also in the opinions regarding the employment opportunity for elderly people or how society treats the elderly people.

The results of this bachelor's thesis can be used to provide insight of how people see the old age and to increase the general awareness of how to work and deal better with the elderly. This thesis can also serve as educational material for students and teachers.

**Key words**

age; ageism; generation; old age; intergenerational relationships; senior; society;

## Obsah

Úvod .....	9
1 Současný stav .....	10
1.1 Vymezení pojmů – stáří, stárnutí .....	10
1.2 Změny ve stáří .....	12
1.2.1 Biologické stárnutí.....	12
1.2.2 Psychické stárnutí.....	12
1.2.3 Sociální stárnutí.....	13
1.3 Historie stáří x současnost .....	14
1.4 Mýty a předsudky o stáří.....	15
1.5 Demografie – stárnutí populace .....	16
1.6 Generace .....	18
1.6.1 Pojem generace.....	18
1.6.2 Formování generace.....	18
1.6.3 Fáze generace.....	19
1.7 Rodina .....	20
1.7.1 Rodina a její význam.....	20
1.7.2 Mezigenerační vztahy v rodině .....	21
1.8 Životní styl seniorů .....	22
1.8.1 Aktivní stárnutí.....	22
1.8.2 Volný čas .....	23
1.8.3 Vzdělávání a univerzita třetího věku.....	24
1.8.4 Práce a zaměstnání .....	25
1.9 Diskriminace a násilí páchané na seniorech .....	26
1.9.1 Ageismus .....	26
1.9.2 Syndrom EAN a násilí páchané na seniorech .....	27
2 Cíl a výzkumné otázky .....	29
2.1 Cíl práce.....	29
2.2 Hlavní výzkumná otázka .....	29
2.3 Operacionalizace pojmů.....	29

3 Metodika .....	30
3.1 Strategie výzkumu.....	30
3.2 Popis výzkumného nástroje .....	30
3.3 Popis a výběr výzkumného souboru .....	31
3.4 Způsob zpracování dat .....	31
3.5 Předvýzkum.....	32
3.6 Etické aspekty výzkumu .....	32
4 Výsledky .....	33
5 Diskuze .....	52
6 Závěr.....	59
7 Seznam použitých zdrojů: .....	60



## Úvod

Stáří je období, kterému se nevyhne žádný jedinec, je součástí života každého z nás. Velká většina lidí má ze stáří obavy, jelikož toto období přináší různé zdravotní potíže a řadí se do poslední fáze vývojového stádia, jenž končí smrtí. Stáří je častokrát spojováno s produktivním věkem a odchodem do důchodu, kterého se lidé mnohdy obávají, jelikož práce byla jejich životem. Ovšem z druhé strany to může být krásné údobí, ve kterém mají senioři prostor věnovat se svým oblíbeným aktivitám a rodině. Právě rodina je pro staré lidi značně důležitá, díky ní pocítují, že někam patří a mají se na koho obrátit. Z demografického, ale i zdravotního hlediska se bere za počátek stáří věk 65 let. Díky současnému prodlužování celkové průměrné délky života se na světě setkávají tři, čtyři nebo až pět současně žijících lidských generací. Často se setkáváme s tím, že staří lidé porovnávají současnou dobu s tím, co bylo dříve. Problémem dnešní doby je však to, že velká část seniorů nerozumí současnému světu a především dnešní mladé generaci. Mladí seniory odsuzují a považují je za ekonomickou přítěž. Dochází k velkým mezigeneračním konfliktům se kterými je spojena i věková diskriminace.

Téma této bakalářské práce jsem zvolila z důvodu, jelikož si myslím, že se o problematice stáří a mezigeneračních vztahů v poslední době hodně diskutuje. Dále také z toho důvodu, že si velice vážím starých lidí, jejich moudrosti a zkušeností. Jednou bych s touto cílovou skupinou chtěla pracovat a myslím si, že by se na ně nemělo nahlížet jen z negativních stran. Proto jsem chtěla zjistit, jestli společnost má opravdu pouze negativní názory, jak je častokrát zmiňováno, nebo zda jsou zde i známky určité úcty a pozitivismu.

Cílem bakalářské práce je porovnat pohled na vlastní stáří u vybraných osob v různém věku (20 – 30 let, 30 – 50 let, 50 – 70 let).

# 1 Současný stav

## 1.1 Vymezení pojmů – stáří, stárnutí

Stáří je poslední fází vývojové etapy, která uzavírá lidský život (Čevela et al., 2012). Dle Čevely et al. (2012) se jedná o projev a důsledek involučních, funkčních a morfologických změn, které jsou u každého jedince specifické. Každý proces má svůj vlastní čas a věk, který začne v životě člověka působit (Sak a Kolesárová, 2012). Tito autoři uvádějí, že časové rozlišení nástupu jevů a procesů, které tvoří stáří vzniká na základě genetické specifičnosti jedince, jeho životní historie a také v důsledku kulturních a společenských činitelů. Dále autoři zmiňují, že jde především o životní styl, charakter práce, zdravotní a sociální systém nebo kvalitu životního prostředí. Přesné vymezení této konečné fáze je obtížné i přes velké množství nashromážděných poznatků (Čevela et al., 2012). Příbyl (2015) ve své knize píše, že dnes hovoříme až o třech stech definicích o stárnutí a stáří, ale žádná z nich není absolutně definitivní. Čevela et al. (2012) uvádějí, že za obecně uznávanou periodizaci lidského věku je dle WHO:

- 60-74 let: stárnutí, rané stáří (senescence)
- 75- 89 let: vlastní stáří, kmetství (senium)
- 90 a více let: dlouhověkost ( patriarchium)

Dále kolektiv autorů zmiňuje, že jelikož se neustále zlepšuje zdravotní a funkční stav stárnoucí populace, tak se stále více autorů přiklání ke členění lidského věku na:

- 65-74 let: mladí senioři (young-old)
- 75-84 let: staří senioři (old-old)
- 85 a více let: velmi staří senioři (oldes-old, very old-old)

Ondrušová (2011) rozlišuje stáří na kalendářní, biologické a sociální. S tímto se ztotožňují i Čevela et al. (2012). Kalendářní stáří je dáno dosažením určitého dohodnutého věku a nehovoří nic o skutečném funkčním potenciálu člověka (Čevela et al., 2012). Tito autoři podotýkají, že jelikož je kalendářní stáří jednoznačně vymežitelné, je vhodné pro demografické nebo statistické účely.

Biologické stáří je možné charakterizovat jako míru involučních změn, jenž je u každého zcela individuální (Příbyl, 2015). Dle Příbyla (2015) je možné již kolem 25-30

roku pozorovat pomalý, ale však postupný pokles výkonnosti fyzických a psychických funkcí. Jde o soubor nevratných biologických změn, které předpovídají zvýšené riziko nemocí, funkčních deficitů nebo úmrtí (Čevela et al., 2012). Příbyl (2015) uvádí, že typický vnější obraz pro biologické stáří je fenotyp stáří: úbytek a šedivění vlasů, svrašťování kůže, ochabování svalstva, pigmentace kůže, poruchy sluchu, zmenšování postavy, úbytek kostní hmoty, horší adaptace zraku.

Autoři Žumárová (2012) a Příbyl (2015) se ztotožňují s názorem, že v sociálním stáří jde o periodizaci lidského života, která člení lidský život do období věků. První věk je období dětství, mládí a růstu (Žumárová, 2012). Autorka zmiňuje, že ve druhém věku je na vrcholu pracovní, biologická i sociální produktivita a tomuto věku se říká období dospělosti. Třetí věk je fáze, kdy dochází k poklesu produktivity, ale člověk je však ještě schopný cestovat a většinou netrpí žádnými závažnými chorobami (Příbyl, 2015). Poslední čtvrtý věk je označován jako období závislosti a nastává po 75. roku života (Žumárová, 2012). Příbyl (2015) zdůrazňuje, že tento věk se však nenese ve znamení nemoci, ale v úpadku tělesných a psychických funkcí.

Poledníková et al. (2013) vymezují stárnutí jako nevratný, komplexní proces, který platí pro celou přírodu. Dále autoři hovoří, že je to přirozený, spravedlivý proces v životě každého z nás. Každý člověk stárne jinak, jelikož základní mechanismy stárnutí jsou ovlivněné způsobem života a prostředím, ve kterém jedinec žije (Poledníková et al., 2013). Na stárnutí má vliv řada faktorů, které lze dělit na vnitřní a vnější (Příbyl, 2015). Příbyl (2015) za vnitřní faktory stárnutí považuje: genetickou výbavu, tělesná onemocnění, psychické poruchy nebo psychickou výbavu jedince. Mezi vnější faktory stárnutí dle Příbyla (2015) patří fyzické, chemické a sociální faktory stárnutí.

Čevela et al. (2012) popisují, že stárnutí lze rozčlenit také do dvou skupin teorií: teorie stochastická a nestochastická, které dále definuje jako:

- Stochastická teorie: Předpokládá, že děje spojené se stárnutím jsou převážně náhodné. S věkem přibývá opotřebování, poškození a poruch buněčného řízení.
- Nestochastická: Tato teorie říká, že stárnutí je především geneticky předurčeno a naprogramováno.

## ***1.2 Změny ve stáří***

### ***1.2.1 Biologické stárnutí***

Biologické stárnutí je přirozený proces, během kterého dochází k vývojovým změnám (Schmeidler et al., 2009). Dle Schmeidlera et al. (2009) je nutno si uvědomit, že první projevy tohoto stárnutí se objevují již kolem pětadvacátého roku života. Změny postihují tělesné tkáně a orgány, avšak u každého jedince probíhají individuálním tempem a to je dáno genetickými dispozicemi či životním stylem (Klevetová a Dlabalová, 2008). Charakteristické znaky biologického stárnutí, které můžeme sledovat jsou nejvíce viditelné na kůži či pohybovém systému (Mlýnková, 2011). Autorka podotýká, že další změny pozorujeme u kardiovaskulárního systému, respiračního systému, trávicího systému, pohlavního a vylučovacího systému, nervového systému, smyslového vnímání a spánku.

### ***1.2.2 Psychické stárnutí***

S vyšším věkem se vyskytují různé psychické změny, které se mohou objevit u každého člověka individuálně (Mlýnková, 2011). Psychiku starého člověka tvoří souhrn vlivů, které na sebe působily od dětství (Žumárová, 2012). Autorka uvádí, že zpravidla dochází k celkovému zpomalení psychických procesů. Slovní zásoba, jazyková obratnost, dlouhodobá paměť, způsob vyjadřování myšlenek, intelekt a paměť na tóny se nemění (Mlýnková, 2011). Pro stárnutí je charakteristické oslabení pamětních funkcí (Poledníková et al., 2013). Ve věku 70-90 let je zhoršování paměti častější (Žumárová, 2012). Tato autorka uvádí, že první známky poruchy paměti se projevují zapomínáním jmen a slábnutí paměti není rovnoměrné. Klesá schopnost zaznamenat nové informace, ukládat je a dále je zpracovat (Poledníková et al., 2013). Kolektiv autorů zmiňuje, že staří lidé zapomínají převážně nové a nedávno uplynulé události, kdežto vzpomínky z mládí jsou zachovány a pokud jde o pozornost, tak se mění hlavně její rozsah a také schopnost přemístit pozornost z jedné věci na druhou.

Vnímání osob je ve srovnání s mladými jedinci přesnější a to je ovlivňováno dosavadními zkušenostmi (Špatenková a Smékalová, 2015). Špatenková a Smékalová (2015) popisují, že je zvýšený nárůst duševních onemocnění převážně demence a Alzheimerovy choroby. S vyšším věkem přibývají i chronická onemocnění, která přispívají ke zhoršení soběstačnosti (Dlabalová a Klevetová, 2008).

K častým projevům stáří se řadí emoční labilita, která souvisí s funkčními změnami nervové soustavy a z tohoto důvodu se u stárnoucích osob objevuje plačtivost, citová nestálost a nesnadné zvládnání emočních projevů (Žumárová, 2012). Staří lidé mají tendenci k úzkostem, depresím, což vyplývá zejména z pocitu osamocení (Poledníková, 2013). Autorka podotýká, že se objevuje pokles psychické adaptability, a proto se objevuje nedůvěra, podezíravost a odpor k něčemu novému. Podle Žumárové (2012) je na stáří kladné to, že dochází k umoudření seniorů, zvyšuje se trpělivost, rozvážnost a starší jedinci mají pochopení pro problémy, jsou stálejší v názorech a ve vztazích ke svým blízkým.

### ***1.2.3 Sociální stárnutí***

Sociální stárnutí můžeme vymezit jako odezvu jedince na souhrn ekonomických, pracovních, sociologických a sociálně psychologických skutečnostech (Schmeidler et al., 2009). Mlýnková (2011) to považuje za nejzávažnější změnu, která může seniora ovlivnit, jak negativně, tak pozitivně. Podle Schmeidlera et al. (2009) je sociální stárnutí úzce spjato s odchodem do starobního důchodu, odchodem dětí z rodiny či ovdověním. S tímto se ztotožňuje i Mlýnková (2011), která dodává, že s odchodem do důchodu se mění sociální role a z pracujícího člověka se stává důchodce, který naší společnosti ničím nepřispívá. Schmeidler et al. (2009) a Mlýnková (2011) se shodují, že tito jedinci se cítí neužiteční, zbyteční a méněcenní, přičemž u nich dochází nejen ke změně sociální role, ale také ke změně ekonomické situace, kdy například poplatky za léky některým seniorům nedovolují udržet svoji životní úroveň, proto musí přizpůsobovat svůj život ztíženým podmínkám. Někteří lidé se však na důchod těší, plánují si aktivity, kterým se dosud nemohli věnovat, ale jiní nevědí, co s volným časem a tudíž se objevuje přemítání o smyslu života, pocit neuspokojených potřeb či jiné negativní myšlenky (Mlýnková, 2011).

Dle Poledníkové et al. (2013) velkou změnou v životě starého člověka je smrt partnera. Ve stáří se mezi manželi vytváří silné pouto a smrt partnera přináší pocity ztráty, prázdnoty a opuštění (Poledníková et al., 2013). Mlýnková (2011) uvádí, že součástí stáří bývá výskyt nemocí, který často brání ve vykonávání obvyklých denních činností, dochází k omezení soběstačnosti a objevuje se fyzická závislost na pomoci druhých. Dále autorka připomíná, že sociální kontakty seniorů řídnu, což má za následek sociální izolaci a přináší to řadu negativních nálad a pocity osamocení. Ovšem není

předpisem, že všichni lidé v důchodovém věku, jsou závislí na druhých lidech, protože mnozí senioři žijí aktivně, jsou schopni si zajišťovat běžné denní potřeby a věnují se svým zálibám (Mlýnková, 2011).

### ***1.3 Historie stáří x současnost***

Stáří je jedno z nejobtížnějších etap v životě a v jednotlivých historických dobách se přístup ke starým lidem velmi lišil (Baková et al., 2015). Baková et al. (2015) zmiňují, že ve Spartě staré osoby vytvářely zvýhodněný sbor starců, kdežto ve starověkém Egyptě je házely krokodýlům do Nilu, aby se těchto jedinců zbavili. Některé mýty zas vypráví o tom, že lidé si přáli věčné mládí a hledali nesmrtelnost (Žumárová, 2012).

Haškovcová (2010) uvádí, že před několika desítkami až stovkami let bylo stáří zcela odlišné a lidé toužili po tom, dožít se co nejvyššího věku. S tímto názorem se ztotožňuje i Opatrný (2016), který hovoří, že staří lidé byli ještě před dvěma sty lety považováni za vzácné a byli předmětem úcty, jelikož lidé se dožívali v průměru třiceti pěti let a vlastního stáří se dožilo jen malé množství lidí. Haškovcová (2010) uvádí, že pouze 2 - 4% obyvatelstva se dožívalo vyššího věku. Autorka dále podotýká, že mezi nejčastější faktory úmrtí našich předků patřily především: těžká fyzická práce, nepříznivé hygienické podmínky, chudoba a špatná lékařská péče. Příčinou umírání byly rovněž infekční onemocnění, početné úrazy a nemoci, které lze dnes běžně vyléčit (Haškovcová, 2010). Haškovcová (2010) a Opatrný (2016) se shodují v tom, že staří lidé byli považováni za pamětníky a předávali své profesní a životní zkušenosti dalšímu pokolení. Opatrný (2016) zmiňuje, že nejvíce tomu tak bylo v řemeslech a v zemědělství. Haškovcová (2010) popisuje, že ani v minulosti nebyla úcta ke starým lidem pravidlem, jelikož se museli často o svou úctu rvát. Autorka zdůrazňuje, že staré osoby byly pojmenovávány velice nechvalně a to například: stařena, stařec nebo bába a dědek. V 19. století se začalo pomalu odklánět od stáří, které se považovalo za obtížně přijatelné období našeho života a prioritou začaly být děti a mladí lidé (Haškovcová, 2010).

Nyní je stáří očekáváno s obavami, protože lidé si ve většině případech představují pouze nemoci a strádání (Haškovcová, 2010). S tímto souhlasí i Opatrný (2016), který dále podotýká, že nynější svět má se seniory velké obtíže. Haškovcová (2010) popisuje, jak v posledních několika desítkách let nejsou staří občané ceněni, ale naopak dochází

k odmítání a nepřátelským postojům, které gradují k otevřenému konfliktu proti stáří. Moderní komunikační prostředky ochuzují seniory o potřebu předávání informací z generace na generaci (Klevetová a Dlabalová, 2008). Dle těchto autorek v této době už minimum lidí chce čerpat z celoživotních zkušeností svých předků.

Sak a Kolesárová (2012) v následujícím odstavci zdůrazňují, že dnešní lidé by mohli být šťastní, jelikož vyplnili přání předchozích generací, žít co nejdéle, ale i přes to, spokojeni nejsou. Současná společnost upřednostňuje mládí, krásu a přirozenost je, jak mladé a krásné tělo, tak uměle vytvořené tělo pomocí strojů zaměřených na modelaci svalů, plastických zákroků a kosmetických přípravků. V tomto světě působí stáří a senior jako něco nevhodného a téměř neslušného.

#### ***1.4 Mýty a předsudky o stáří***

Mýtus je nějaké smyšlené, či vybájené tvrzení, které nemá pravdivý základ. Jde tedy o výrok, který se na principu polopravd šíří mezi lidmi (Příbyl, 2015). Podle Příbyla (2015) je stáří ve většině případech vnímáno negativně a podléhá řadě stereotypům a mýtům. Předsudky mají spíše negativní a emocionální náboj, kdežto stereotypy vyjadřují ignoraci a jsou neutrální někdy i pozitivní (Špatenková a Smékalová, 2015). Podle Haškovcové (2010) se mýty a předsudky dělí na:

- Mýtus falešných představ: Vychází z toho, že míra materiálního a ekonomického zajištění starého člověka, je podmínkou k osobní spokojenosti a že tuto spokojenost i zakládá.
- Mýtus zjednodušené demografie: Staví na tom, že člověk se dnem odchodu do důchodu stává starým. Tento mýtus naprosto opomíjí rozdíly mezi „mladými“ a „starými“ důchodci.
- Mýtus homogenity: Je založen na představě, že všechna seniorská populace je podle zevnějšku v podstatě stejná, homogenní.
- Mýtus neužitečného času: Je spojen s názorem, že senioři nic nedělají a nic nevydělávají, tudíž jsou přítěží pro společnost a pro nás nic neznamenají.
- Mýtus ignorace: Starý člověk není pro aktivně pracující lidi partnerem, tudíž ani soken, a proto ho nemusíme brát v potaz.

- Mýtus schematismu a automatismu: Tento mýtus říká, že senioři se chovají pouze podle naučeného vzorce a nejsou schopni se naučit nové věci.
- Mýtus o úbytku sexu: Reprezentuje názor, že sexualita ve vyšším věku není důležitá a je nechutná. Mluví se o asexuálním stáří.
- Mýtus o lékářích: Tento mýtus hovoří o tom, že podle laiků všechny problémy vyřeší medicína.
- Mýtus o panu Alzheimerovi: Hovoří se, že senioři jsou nemocní a dementní.
- Mýtus o chudobě seniorů: Příčinou tohoto mýtu jsou relativně nízké penze a také neustálé důvody, proč změnit systém důchodového zabezpečení.

Tyto stigmatizace stále přetrvávají a mají za následek to, že se na stáří hledí jako na nepříjemné období (Žumárová, 2012). Autorka podotýká, že to může vést k izolaci, k uzavření nebo ke ztrátě sebevědomí. *Negativne predsudky voči starnutiu a starobe vedú k fenoménu vekovo podmienenej diskriminácii, ktorá je označovaná ako ageizmus. Prvým krokom k jej odstráneniu je uvedomenie so svojich vlastných diskriminačných predsudkov a stereotypov* (Kabátová, 2015, s. 17).

### ***1.5 Demografie – stárnutí populace***

Stárnutí populace je přirozený, dlouhodobý civilizační proces, který je podmíněný především setrvalým poklesem úmrtnosti. (Čevela et al., 2014). Dle ČSÚ (2012) populace České republiky, stejně jako obyvatelstvo ostatních zemí stárne a podle dlouhodobých prognóz bude podíl starších osob v populaci stále narůstat. Ovšem Sak a Kolesárová (2012) zmiňují, že v české společnosti probíhá stárnutí populace oproti jiným západoevropským společnostem s jistým opožděním. K populačnímu stárnutí dochází v důsledku změn charakteru demografické populace a to především v důsledku dlouhodobého zlepšování úmrtnostních poměrů, které jsou v moderní společnosti doprovázeny poklesem intenzity porodnosti (ČSÚ, 2012). V Evropě porodnost klesla dopadem dvou světových válek a hospodářskou krizí ve 30. letech 20. století (Čevela et al., 2014) S tímto se ztotožňují i Sak a Kolesárová (2012), kteří hovoří, že v ČR jsou tyto změny patrné zvláště od 90. let 20. století. V tomto období došlo v důsledku změny životního stylu k poklesu úhrnné míry plodnosti až na 1,13 dítěte na jednu ženu, což je výrazně pod úroveň přirozené reprodukce populace (ČSÚ, 2012). Dále ČSÚ (2012)



uvádí, že mezi roky 1990 – 2010 vzrostla střední délka života při narození u mužů o téměř 7 let a u žen o 5 let.

Čevela et al. (2014) stárnutí populace dělí na:

- Relativní: úbytek mladé populace, pokles porodnosti, vysoká dětská úmrtnost či vysoká emigrace mladých
- Absolutní: pokles úmrtnosti ve středním a vyšším věku, zestárnutí neobvykle početných ročníků

Čevela et al. (2014) v tomto odstavci zmiňují, že populační stárnutí může být vyvoláno dvěma faktory. První faktor je relativní zpomalení přírůstku mladších věkových skupin, které jsou výsledkem poklesu porodnosti a plodnosti. Tomuto typu se říká „stárnutí v základně věkové pyramidy“. Druhým faktorem je zrychlení růstu počtu osob ve starším věku. Tento typ se nazývá „stárnutí ve vrcholu věkové pyramidy“. Tyto dva typy se obvykle uplatňují současně. Stárnutí populace je z velké míry způsobeno i poklesem úmrtnosti. Lidé méně umírají, ale také déle žijí. Déle žijící lidé současnosti jsou zdravější a zdatnější než předchozí „královská“ generace. Ze zdravotního hlediska to vypadá, jako by se stárnutí posunulo do vyššího věku a zpomalilo se. Jde o komplex změn, které můžeme označit jako pozitivní přechod od krátkověké k dlouhověké společnosti.

Počet obyvatel v České republice se do roku 2050 má lehce snížit (Čevela et al., 2014). Právě v polovině 21. století má být dětí do 15 let méně o více než čtvrtinu, zatímco seniorů nad 65 let bude až o dvojnásobek více (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2015). Čevela et al., 2014 popisují, že staří lidé budou tvořit až 31,3% obyvatelstva, což představuje přibližně 3 milióny lidí. Podle Ministerstva práce a sociálních věcí se věková skupina osob starších 85 let zvětší až čtyřnásobně a tito lidé budou tvořit až 10% populace. Čevela et al., 2014 v tomto shodují a hovoří, že v polovině století bude lidí starších 85 let až 500 000, z nichž 200 000 bude ve věku nad 90 let (Čevela et al., 2014). Naděje na dožití bude v roce 2050 činit 82 let pro mužské pohlaví a 86,7 let pro ženy (Žumárová, 2012). *Podle populačních prognóz OSN je ČR v rámci 43 členských států zemí Rady Evropy na 22. místě z hlediska úrovně procesu stárnutí, ale podle odhadů se postupně stane jednou z nejstarších evropských populací* (Ondrušová, 2011, s. 21). Předpokládá se, že celosvětová populace se u osob ve věku 60 let a více zvýší z 841 miliónů na 2 miliardy a to do roku 2050 (Eslami et al., 2016). Tito autoři dále

uvádí, že 80% všech lidí bude žít v zemích s nízkými a středními příjmy a jedna třetina populace Evropy bude v roce 2050 starší 60 let.

## ***1.6 Generace***

### ***1.6.1 Pojem generace***

Následující odstavec se týká Saka a Kolesárové (2012). Generace je složkou kultur a jazyků dávno před zrodem sociologie. Tento pojem je nejznámější v demografickém smyslu a v demografii se vztahuje k biologické reprodukci lidského původu. V tomto významu se hovoří o generaci prarodičů, rodičů a dětí. Věkový rozdíl mezi generacemi je určen časovým údobím potřebným k biologickému vývoji od narození k zahájení biologické reprodukce. Jedná se tedy o dobu zhruba dvaceti let. Počátek a konec biologické reprodukce není dán pouze biologickou vyspělostí, ale i společenskými faktory. Reprodukční proces je ovlivněn v první řadě sociálním postavením a vzdělanostní úrovní. Ženy s nižším vzděláním rodí děti od dvaceti let, kdežto u žen s úspěšnou kariérou a vysokoškolským vzděláním se rození dětí posouvá až ke čtyřicítce. Generace je v sociologickém významu velká společenská skupina, která vzniká výraznou společenskou událostí a souhrnem změněných společenských podmínek, které vytvářejí charakteristické generační společenské prostředí. Zahájení a opuštění generací, jejich střídání a procházení životními stádii vytváří základní rytmus sociálního života.

### ***1.6.2 Formování generace***

*Tak jako je generace naplňována populačními ročníky a jednotlivci, tak také proces utváření generace je naplňován dílčími individualizovanými procesy sociálního zrání individuálních příslušníků tvořící se generace* (Sak a Kolesárová, 2012, s. 35). Dle autorů je utváření generace strukturovaný proces. Dále oba autoři hovoří, že generace je formována společenskou událostí historického smyslu a promítá se to do změn politického systému, sociálního složení, životního stylu a společenských vztahů. Další linií, na níž dochází k tvoření generace, jsou malé změny společenských předpokladů (Sak a Kolesárová, 2012). Podle Saka a Kolesárové (2012) můžeme tedy mluvit o konkrétním generačním společenském klimatu a o typickém generačním životním stylu. Vytváření a zaměření generace je spojena se společenskými procesy, které probíhají ve společnosti v období jejího generačního dospívání (Sak a Kolesárová, 2012).

Strukturování generace je podle těchto autorů dáno sociální příslušností, politicky, nábožensky, vzdělanostně, profesně, rodinným zázemím, etnicky, národnostně nebo osobitými psychickými vlastnostmi.

### ***1.6.3 Fáze generace***

Generace participuje na společenské reprodukci po celou dobu své existence a má tři fáze, k jejichž změnám dochází nepřetržitě (Sak a Kolesárová, 2012).

Dle Saka a Kolesárové (2012) v první fázi dochází k utváření generace mládeže a k jejich socializaci. Oba autoři uvádí, že mládež je tvořena současnými společenskými vztahy a je nejlépe adaptována k současné sociální realitě, ale nejméně se se společností ztotožňuje a je k ní kritická. Dále autoři zmiňují, že oproti starším generacím je tato formována pouze současným životem společnosti a s dalšími vývojovými obdobími se seznamuje nepřímou. Mládež získává od starší generace reflexi z předešlých fází společenského vývoje a jejich společenské činnosti mají zpětný vliv na sociální zralost mladé generace (Sak a Kolesárová, 2012).

Ve druhé fázi dochází k útlumu společenské a politické aktivity a nastává k životní start, který je spjat se zakládáním rodiny, vytvářením materiálních hodnot a se vznikem profesní kariéry (Sak a Kolesárová, 2012). Autoři dále uvádí, že střední generace se zajímá o vztahy mezi kulturou, ekonomikou, politikou mezi duchovní a materiální sférou a chápou mezinárodní stanoviska vnitropolitického rozvoje. V této fázi prostupuje starší generace do řídicích struktur a přenáší své idey na mladší generaci (Sak a Kolesárová, 2012).

V následujícím odstavci Sak a Kolesárová (2012) hovoří, že u třetí fáze zaujímá nejstarší generace ve společnosti vedoucí a reprezentativní postavení. Tato generace se se společenskou realitou sice identifikuje a není k ní příliš kritická, ale zároveň je na ni méně adaptována. To je příčinou toho, že senioři mají sociální základy v jiné realitě, která je formovala. Starší generace je z velké části sociální realitě vzdálená a z části ji prožívá jako generační rozvoj osobnosti. Senioři představují nejproměnlivější a nejvíce odlišnou generaci. Jejich jednotlivé životy se různí. Odlišují se zdravotním stavu, vzděláním, výkonností mozkových aktivit, kvalitou materiálního zázemí a ekonomickým zabezpečením či životním stylem.

## **1.7 Rodina**

### **1.7.1 Rodina a její význam**

Rodina je společenství lidí, které pojí manželství nebo pokrevní příbuzenství a je obvykle utvořena rodiči a jejich dětmi (Haškovcová, 2010). Pacáková a Trusinová (2012) definují rodinu jako důležitou součást života každého jedince, která představuje zázemí ve kterém člověk vyrůstá a také vztahy, které v rodině probíhají po celý život. Haškovcová (2010) rozděluje rodinu na malou a velkou. Velkou rodinu autorka charakterizuje jako společné soužití tří, čtyř a někdy až pěti generací, kteří jsou vázáni pokrevním poutem. Rodina je brána jako základ společnosti, který se účastní na biologické reprodukci člověka (Baková et al., 2015).

Rodinný život má pro seniory veliký význam a obvykle od své rodiny očekávají určitou podporu a pomoc (Poledníková et al., 2013). Starší lidé se kvůli horšícímu se psychickému a fyzickému zdraví stávají závislími na pomoci druhých, jelikož se nedokáží o sebe a svou domácnost plnohodnotně postarat (Baková et al., 2015). Péči o seniory však nelze nikomu nařídít, je to dáno především morálními hodnotami rodin a jejich momentální situací (Poledníková et al., 2013). Haškovcová (2010) zmiňuje, že během 20. století se model vícegenerační rodiny rozpadá a pro většinu mladé i staré generace je nejdůležitější zachování citových vazeb při odděleném bydlení. Avšak nadále v české rodině přetrvává, že rodiče se podílejí na manželských krizích svých dětí, vypomáhají při výchově vnoučat a poskytují finanční oporu (Klevetová a Dlabalová, 2008). Autorky uvádí, že vícegenerační soužití se udržuje z velké části pouze na venkově a při bydlení v rodinných domech. Dále se obě autorky ztotožňují s tvrzením, že je to dáno tradicemi rodinného života a životním stylem, který souvisí s podmínkami bydlení. Z psychologického hlediska dle Klevetové (2009) lze odloučení mladé generace od rodičů obhajovat právem nové generace na rozvoj vlastních schopností a dovedností podle vlastních představ a potřeb a sociologickým vývojem.

Mlýnková (2011) uvádí, že se vztahy uvnitř rodiny úzce souvisí funkce rodiny, které se vyvíjely v kontextu se společenskými změnami. Mezi základní funkce rodiny autorka řadí funkce reprodukční, materiální, výchovná a emocionální. Aby rodina tyto funkce naplňovala, je nezbytná přítomnost všech jejích členů. Baková et al. (2015) k těmto funkcím přiřazují ještě funkci ochrannou a socializační.

### ***1.7.2 Mezigenerační vztahy v rodině***

Vícegenerační rodina je utvořena třemi generacemi prarodičů, rodičů a dětí (Mlýnková, 2011). Pokud má rodina správně fungovat, měla by poskytnout všem jejím členům pocit jistoty, bezpečí, pochopení, vzájemnou pomoc a toleranci a především opětovanou lásku. (Klevetová a Dlabalová, 2008). Podle Klevetové a Dlabalové (2008) může generační soužití vyřešit problém samoty seniorů. Výhodou může být i to, že prarodiče se mohou podílet na výchově svých vnoučat, což může rodičům velmi pomoci (Mlýnková, 2011). Díky vnoučatům mají pocit, že mohou být užiteční a mohou pomoci a to je velice podstatné, protože mnozí senioři se těžko srovnávají s tím, že jim ubývá fyzických sil (Žumárová, 2012). Mlýnková (2011) říká, že děti si udržují se svými prarodiči jiné vztahy než se svými rodiči. Prarodiče mají tendenci svá vnoučata opečovávat, ochraňovat a mají k nim jistý pocit zodpovědnosti (Vágnerová, 2007). Podle Vágnerové (2007) jsou prarodiče ke svým vnoučatům tolerantnější a méně kritičtí. Dle Žumárové (2012) se senioři a vnoučata navzájem ovlivňují. Vnoučata se učí úctě ke starým lidem, poznávají jejich problémy, názory a odlišnosti od jiných věkových skupin (Mlýnková, 2011). Dále autorka zmiňuje, že i prarodiče jsou obohaceni o spoustu nových informací jako například z oboru výpočetní techniky či jak zacházet s mobilním zařízením. Ovšem Vágnerová (2007) ve své knize píše, že se v dospívajícím věku vazba vnoučat na své prarodiče mění. Starší lidé bývají pro dospívající populaci málo atraktivní a tak nechtějí s nimi trávit svůj volný čas a svěřovat se jim, avšak to neznamená, že ubývají citové vazby (Vágnerová, 2007). Dále autorka popisuje, že někteří senioři mohou mít pocit jistého nevděku a velice tuto proměnu emočně prožívají.

Problémem však je, že každodenní generační soužití je náročné a jen těžko lze zabránit konfliktům, jelikož dochází k názorovým rozdílům v pohledu na svět, rodinu, společnost a další stránky života člověka (Klevetová a Dlabalová, 2008). Tyto autorky rozdělují soužití generací následovně:

- **Rovnocenné soužití:** Předpokladem této rodiny jsou vyvážené vztahy všech členů a také přijímání zájmů starší generace.
- **Liberální soužití:** V této rodině má každý člen své zájmy. Neplatí zde pravidla ani určité hranice a jsou zde patrné slabší citové vazby. Střední generace si často neuvědomuje své povinnosti ke starším v chvílích jejich nesoběstačnosti.

- **Podbízivé soužití:** Je zde snaha o zachování kladných vztahů mezi jednotlivými členy. Rodiče si své děti kupují a to především v případech, kdy o ně děti nejeví zájem.
- **Nesmiřitelné soužití:** Silně vyhraněné egoistické a negativní stanovisko, které nedovoluje vzájemný kontakt mezi mladší a starší generací.
- **Vynucené soužití:** Zde jde o nedobrovolné soužití generací, avšak nemusí vždy jít o negativní hledisko.
- **Vychytralé soužití:** Děti předstírají zájem o své rodiče či prarodiče jen díky finanční podpoře, pomoci v domácnosti nebo pomoci s dětmi.

## **1.8 Životní styl seniorů**

### **1.8.1 Aktivní stárnutí**

*Aktivní stárnutí, původně sociálně politický, nyní již zdomácnělý a zlidovělý pojem, definuje Světová zdravotnická organizace (WHO) jako „proces co nejlepšího využití příležitostí pro zdraví, participaci a bezpečnost ke zlepšení kvality života lidí v průběhu stárnutí“ (Holmerová et al., 2014, s. 153). Kolektiv autorů dále zmiňuje, že výraz aktivní se vztahuje na další účast ve všech oblastech života. Prioritou aktivního stáří je především to, aby stárnutí bylo produktivní, zdravé a pozitivní (Holmerová et al., 2014). Podle Kolářové (2012) je třeba umožnit seniorům, aby mohli déle zůstat ve svém zaměstnání, aktivně se podíleli na chodu společnosti a byli spokojení. Žumárová (2012) je toho názoru, že starým lidem by mělo být nabídnuto dostatek aktivit, kterými by posílili, jak tělo, tak svou mysl. Dále tato autorka zmiňuje, že je podstatné, aby senioři neztratili vitalitu, trénovali mozek, měli chuť do života a udržovali si svou fyzickou kondici. Baková et al. (2015) uvádějí, že stáří je období, kdy se každý senior může radovat z volných chvil a věnovat se aktivitám, na které neměl dříve dostatek času. Dle Holmerové et al. (2014), ale není dána určitá intenzita či úroveň, kterou by měli splňovat, aby prožívali aktivní stáří, ale jde spíše o to, aby smysluplně vyplnili svůj den a aby z něho měli co největší potěšení. Baková et al. (2015) zdůrazňují, že pokud senioři žijí aktivní styl života, má to velice pozitivní vliv na jejich tělesnou, sociální i duševní pohodu (Kolářová, 2012).*

### ***1.8.2 Volný čas***

Na kvalitní život seniorů má vliv celá řada okolností, mezi které patří také trávení volného času (Holmerová et al., 2014). Často se setkáváme s tím, že lidé důchodového věku mají nedostatek času, avšak je třeba brát v potaz to, že senioři i když nemají studijní nebo pracovní úkoly, tak mají povinnosti v domácnosti, často vypomáhají s vnoučaty nebo se starají o své dlouhověké rodiče (Žumárová, 2012). Dle Holmerové et al. (2014) je téměř 40% lidí starších 55 let zaneprázdněno. Žumárová (2012) uvádí, že senioři mají volný čas až po splnění všech úkolů a povinností. Dle této autorky trávení volného času ovlivňují různé faktory, jako například rodina, psychická a fyzická kondice, bydliště, koníčky, vzdělání a inteligence, hodnotová orientace, ale i přístupnost informací o volnočasových aktivitách.

Spektrum volnočasových aktivit je značně různorodé a zvláště v poslední době se neustále rozrůstá (Holmerová et al., 2014). Ovšem najdou se i tací senioři, kteří nevědí, jak svůj volný čas zaplnit a právě tito lidé mají pak pocity osamělosti a frustrace (Žumárová, 2012). Podle této autorky, je nyní častěji kladen důraz na zapojení seniorů do kolektivů. Tomuto problému napomáhají rozvíjející se vzdělávací a kulturní činnosti, které jsou v nabídce mnoha klubů, organizací či denních center (Žumárová, 2012).

Podle Holmerové et al. (2014) mezi nejčastější aktivity, které lze uskutečňovat v seniorské věku patří především: kutilství a zahradičení, chovatelství, četba, sběratelství, umělecká činnost, práce na počítači nebo hraní počítačových her, vzdělávání, posezení s rodinou a přáteli, sledování televize a vědomostních soutěží, hudba nebo tanec. Právě tanec je pro seniory velice oblíbený, existují různé taneční kurzy pro věkově pokročilé a výjimkou nejsou ani seniorské plesy (Haškovcová, 2010). Naopak Haškovcová (2010) je toho názoru, že se sportu většina staré populace moc aktivně nevěnuje. Autorka uvádí, že pouze 39% sportuje jedenkrát týdně a 48% staré populace nesportuje vůbec. Mezi další aktivitu, kterou mohou senioři vyplnit svůj volný čas je dobrovolnictví (Žumárová, 2012). Dle Žumárové (2012) díky této aktivitě si staří lidé přijdou více důležití a užiteční. Dále autorka zmiňuje, že nemusí jít přímo o dobrovolnictví provozované pro nějakou organizaci, ale může jít také o sousedskou výpomoc. Haškovcová (2010) uvádí, že za oblíbené lze v posledních několika letech považovat i cestování. Senioři hojně využívají nabídek cestovních kanceláří a tvoří 10% všech turistů (Haškovcová, 2010). K těmto turistickým fenoménům patří bohužel i

pověstně známé zájezdy, které jsou spojeni s prodejem předraženého zboží, pro které je vžitě pojmenování „Šmejdi“ (Holmerová, 2014).

### ***1.8.3 Vzdelávání a univerzita třetího věku***

Vzdělávání seniorů v České republice se zprvu rozvíjelo v podobě přednášek a to v klubech důchodců nebo v kulturních zařízeních (Klevetová a Dlabalová, 2008). Obě autorky uvádějí, že v roce 1986 byly přednášky poprvé pořádány na Univerzitě Palackého v Olomouci. Dále autorky zmiňují, že první univerzita třetího věku byla v naší zemi založena v říjnu 1986 profesorem Pacovským na tehdejší Fakultě všeobecného lékařství Univerzity Karlovy. Dnes univerzity třetího věku fungují při všech univerzitách a je jich téměř 45 (Holmerová et al., 2014). Autoři zdůrazňují, že nejvíce oblíbené jsou přednášky, které mají tematické, populárně naučné zaměření a konají se jedenkrát týdně. Účastníci univerzity třetího věku mají status posluchač univerzity, nikoliv student (Holmerová et al., 2014). Autoři popisují, že nejvíce univerzity navštěvují ženy, které tvoří až tři čtvrtiny všech posluchačů.

Učení ve stáří je rozdílné než učení v mladším věku, jelikož informace se starším lidem těžce osvojují, krátkodobá paměť přestává pracovat a dochází i ke zhoršení mechanické paměti (Klevetová a Dlabalová, 2008). Autorky zmiňují, že vzdělávání seniorů podporuje sebedůvěru, slouží k rozhledu v moderních technologiích, předchází poruchám kognitivních funkcí a také zlepšuje psychiku starých lidí, jelikož jim umožňuje plnohodnotný život.

Vzdělávání bývá pro seniory často koníčkem, díky kterému se snaží získat co nejvíce informací o tom, co je zajímavé (Špatenková a Smékalová, 2015). Mezi nejčastější důvody, proč senioři navštěvují univerzity třetího věku jsou ty, že si plní svá přání a snaží se dávat svému životu smysl a také chtějí dosáhnout na vzdělání, které bylo určitým lidem v minulosti odepřeno (Klevetová a Dlabalová, 2008). S těmito důvody se ztotožňují i Da Silva Pereira et al. (2015), kteří za hlavní motivační prvky považují ještě hledání poznání, zlepšování kvality života a navazování sociálních vazeb. Avšak senioři tyto nabyté dovednosti využívají nejen pro svůj užitek, ale také na trhu práce (Špatenková a Smékalová, 2015).



#### ***1.8.4 Práce a zaměstnání***

Práce v důchodovém věku je významným tématem, a to jak v české, tak i v evropské společnosti (Sak a Kolesárová, 2012). Mezi prvky sociálního začlenění patří právě zaměstnanost, která přináší hmotné prostředky, ale také vede člověka k rozvoji osobnosti, k sociální participaci a k rytmu pracovního dne (Čevela et al., 2012).

Po odchodu do důchodu nastává období, kdy člověk musí opustit pracovní proces, musí změnit sociální vztahy, životní styl, rytmus denních aktivit a jeho se role zaměstnance se mění na roli důchodce (Sak a Kolesárová, 2012). Dle obou autorů je několik důvodů, proč senioři pracují i po odchodu do penze. Jedním z nich je, že každý senior nese přechod z aktivního pracovního vyřízení do poklidného důchodu jinak (Sak a Kolesárová, 2012). Mnozí se nedokáží novému stylu života přizpůsobit a mají pocit méněcennosti, nepotřebnosti a přijdou si společensky bezvýznamní (Baková et al., 2015). Někteří důchodci zanechají dnem penze veškerá pracovní nasazení, jiní se nechávají částečně zaměstnat nebo chodí na brigády a ti nejaktivnější setrvávají v zaměstnání i nadále (Sak a Kolesárová, 2012). Vedle zaměstnaneckých poměrů je velice populární podnikání v seniorském věku, kterému se věnuje až čtvrtina všech zaměstnaných důchodců (Holmerová et al., 2014). Dalším důvodem, proč jsou senioři nuceni vrátit se zpět do práce, je ten, že jejich nízké důchody nedokáží pokrýt životní náklady (Sak a Kolesárová, 2012). Fisher et al. (2016) uvádějí, že podíl pracovníků ve věku 50, 60, 70 let je větší než v předešlých desetiletích a že současné trendy ukazují, jak se věk pracujících neustále zvyšuje. Pracujících seniorů je dle Holmerové et al. (2014) až 5% a patří tedy mezi nezanedbatelnou část všech aktivně pracujících lidí. Více než 40% seniorů pracuje na vysoce kvalifikovaných místech a 14% seniorů se nachází na pomocných a nekvalifikovaných pozicích (Holmerová et al., 2014). Fisher et al. (2016) zmiňují, že celosvětově se podíl pracovníků ve věku 55 let a starších se zvýšila o 60,8% mezi roky 2000 a 2010 a mezi lety 2012 až 2022 se předpokládá zvýšení o 26% .

Ovšem problémem dnešní společnosti je, že mladá populace považuje aktivně zaměstnané seniory za osoby, které obsazují mladším generacím pracovní příležitosti a jsou toho názoru, že tato generace je nepotřebná a přebytečná (Baková et al., 2015). Dále zmiňovaní autoři ale podotýkají, že zaměstnávání starých lidí nemusí snižovat pracovní možnosti pro mladší generace, ale naopak mohou vylepšit výkon národní

ekonomiky, což má dopad na celou společnost. Dle Holmerové et al., 2014 je přítomnost seniorů v pracovních kolektivech potřebná, jelikož předností těchto starých lidí jsou jejich zkušenosti a znalosti, které dále předávají mladším pracovníkům.

## ***1.9 Diskriminace a násilí páchané na seniorech***

### ***1.9.1 Ageismus***

Slovo ageismus bylo poprvé objeveno koncem 60. let 20. století v USA a značí negativní zaujatost vůči věku, stáří avšak častokrát je tento termín překládán jako diskriminace na základě věku nebo věkově podmíněná diskriminace (Kabátová a Uričková, 2013). V České republice tento pojem poměrně nový, jelikož se zde objevil až v 90 letech minulého století (Luzny a Jurickova, 2012). Oba autoři dále zmiňují, že předtím česká medicína řešila zneužívání starších osob jen na obecné úrovni a pouze hrubé případy násilí byly sledovány a interpretovány v souladu se zákony. V roce 2016 přijala Světová zdravotnická organizace první globální strategii o stárnutí a zdraví, která vyzývá k celosvětové boji proti ageismu a díky této strategii má být naše společnost více prosperující, spravedlivější a zdravější. (Officer et al., 2016)

Ageismus vychází z předpokladu, že každá věková skupina má odlišnou charakteristiku a různou společenskou hodnotu, tudíž se tato diskriminace nemusí týkat pouze seniorů, i když častokrát je s nimi spojována a to především díky tomu, že kultem dnešní společnosti je mladost a krása (Mlýnková, 2011). Diskriminace na základě věku postihuje především starou populaci a díky ní může dojít k vyčleňování starých lidí ze společnosti, což je důsledkem sociálních a ekonomických problémů v dnešní době (Baková et al., 2015). Podle ageismu je stáří obdobím ztrát, celkového úpadku, zhoršené kvality života a všichni staří lidé jsou bez rozdílu bráni jako méněcenní (Vágnerová, 2007). Allen (2015) hovoří, že staří lidé, kteří jsou vystaveni ageismu prokazují horší paměť, rukopis a sebedůvěru. Dále tento autor zmiňuje, že díky věkové diskriminaci mají senioři snížené duševní zdraví, pohodu a bojí se s lidmi žít. Z ageismu plyne, že mladší generace mají sklony seniory izolovat, aby nezdržovali a nepřekáželi (Vágnerová, 2007). Autorka uvádí, že ageistický postoj se projevuje především podceňováním, odmítáním a někdy až odporem ke starým lidem, zásluhou toho se senioři stávají méně významnou částí většinové společnosti. Ageismus odehrává ve všech sférách společenského i soukromého života (Baková et al., 2015). Dále autoři

popisují, že v rámci celospolečenské roviny, jsou to především massmédia a zaměstnání, na meziúrovni jde o diskriminaci převážně na úřadech a v sociálně zdravotní oblasti a na mikroúrovni se s touto diskriminací potkáváme, jak v rodině, tak v domovech pro seniory.

### ***1.9.2 Syndrom EAN a násilí páchané na seniorech***

Syndrom EAN je z anglického Elder Abuse and Neglect překládán jako syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného seniora (Ševčík a Špatenková, 2011). Tento pojem pochází z USA a jedná se o seniorskou variantu syndromu CAN (Příbyl, 2015). Dle WHO je za násilí na starých lidech považováno každé ojedinělé nebo se opakující zneužívání či zanedbání, které může vést k poškození nebo ohrožení starých lidí (Poledníková et al., 2013).

Zanedbáváním se dle Ševčíka a Špatenkové (2011) rozumí především odepírání, opomíjení nebo selhání v péči o starou osobu, jehož dopadem může být poškození. Za zneužívání označují tito autoři využití důvěrného vztahu ke starému člověku s cílem obohatit se a získat moc nad seniorem. Poledníková et al. (2013) hovoří, že o týrání jde, pokud se u starší osoby objeví různá poškození či újma na zdraví ve fyzické, psychické nebo společenské oblasti. Ve všech těchto případech se jedná o úmyslný a dlouhotrvající čin ze strany agresora (Baková et al., 2015).

Obětí tohoto syndromu je považována osoba starší 60 let nebo celkově oslabená věkem či psychickým nebo tělesným postižením je vystavena některé z forem nevhodného zacházení (Mlýnková, 2011). Staří lidé představují pro silné jedince lehce dostupné oběti, které lze snadno oklamat, podvést, znásilnit nebo zabít (Baková et al., 2015). Ovšem někteří senioři jsou tomuto chování vystaveni i ze strany své rodiny (Holmerová et al., 2014). Nejčastěji se zneužívání a týrání seniorů odehrává právě v domácím prostředí, ale i v zařízeních ústavní péče (Ševčík a Špatenková, 2011). Mezi nejobvyklejší případy, které podporují počátek násilí na starých lidech je především závislost a sociální izolovanost seniora, dlouhodobé onemocnění, nedostatek sebedůvěry, bydlení s členem rodiny, který je závislý na alkoholu nebo jiných omamných látkách či soužití s duševně nemocnou osobou (Příbyl, 2015). Toto nevhodné chování ke starým lidem začíná většinou mírnějšími projevy, jako je ponižování, okřikování nebo omezování (Homerová et al., 2014). Autoři dále uvádějí,

že takovému jednání se může pomalu přeměnit v násilí, které již nebude senior moci zastavit.

Dle Příbyla (2015) je týrání starých osob často skryté, jelikož senioři tato fakta tají nebo je nechtějí řešit. Staří lidé své potomky omlouvají a tvrdí, že si za toto zacházení mohou sami, protože podcenili výchovu svých dětí (Holmerová et al., 2014). Dle Příbyla (2015) jsou čeští senioři ve 3-5% obětmi trestných činů. Eslami et al. (2016) uvádějí, že zneužívání a násilí vůči starším ženám ve věku 60 let a více z pěti evropských zemí je v rozpětí mezi 0,5 a 32,9% v závislosti na druhu zneužívání. Kolektiv autorů hovoří, že 19,4% žen ve věku 60-84 let jsou vystaveny psychickému týrání, 3,8% finančnímu, 2,7% fyzickému a 0,7% jsou pohlavně zneužívány.

Příbyl (2015) rozlišuje pět hlavních typů syndromu EAN:

- Fyzické ubližování: Jde o způsobování bolesti, zranění, fyzický nátlak, ale také vystavování chladu, netlumení bolesti nebo nepřiměřené mechanické omezování.
- Psychické a citové vydírání: Do této skupiny řadíme vulgární chování, křičení, lhaní, ignorování, vyhrožování či ponižování. Tento druh spadá mezi nejčastější a nejhůře prokazatelné.
- Finanční zneužívání: Je to například nezákonné zneužití finančních prostředků seniora, nátlak ohledně přenechání majetku, vynucování změn v poslední vůli či zneužití opatrovnictví.
- Sexuální zanedbávání: Může jít o nucení k sexu či k sexuálním praktikám, znásilnění, ponižující chování a odmítání sexu.
- Zanedbávání péče: Zde dochází k odepírání ošetrovatelské či pečovatelské péče. Jde především o nedostatek potravy, topení, nevhodné oblečení či odmítnutí lékařské péče.

Často dochází ke kombinaci těchto několika typů nevhodného chování, což má za následek velmi destruktivní, ponižující, traumatizující a stresující dopady, jak na psychiku, tak na zdraví seniora (Příbyl, 2015).

## **2 Cíl a výzkumné otázky**

### ***2.1 Cíl práce***

Cílem této bakalářské práce je porovnat pohled na stáří u vybraných osob v různém věku (20 - 30 let, 30 - 50 let, 50 - 70 let)

### ***2.2 Hlavní výzkumná otázka***

S ohledem na hlavní cíl bakalářské práce byla stanovena hlavní výzkumná otázka: „V jakých aspektech pohledu na stáří se jednotlivé generace nejmarkantněji odlišují?“

### ***2.3 Operacionalizace pojmů***

Aspekt je určité hledisko nebo stanovisko, které se uplatňuje při posuzování nějakého jevu (Linhart, 2010).

Stáří je poslední vývojová etapa, která uzavírá a završuje lidský život. Jde o obecné označení poslední fáze ontogeneze, přirozeného průběhu života (Čevela et al., 2012).

Generace je soubor osob narozených a žijících přibližně ve stejné době (Linhart, 2010).

## 3 Metodika

### 3.1 Strategie výzkumu

Pro empirickou část bakalářské práce byla použita strategie kvalitativního výzkumu. Miovský (2006, s. 18) kvalitativní výzkum definuje jako: *Přístup využívající principy jedinečnosti, neopakovatelnosti, kontextuálnosti, procesuálnosti a dynamiky a v jeho rámci lze cíleně pracovat s reflexivní povahou jakéhokoli psychologického zkoumání.* Dle Walkera (2013) jde o výzkum, který získává poznatky z toho, co lidé píšou a říkají a snaží rozvinout teorie a odhalit nové pohledy na věc.

### 3.2 Popis výzkumného nástroje

Výzkum byl proveden metodou dotazování, technikou polostrukturovaného rozhovoru. Miovský (2006) uvádí, že jde o nejběžnější podobu rozhovoru a zmiňuje, že tento rozhovor vyžaduje náročnější technickou přípravu. Nejprve je třeba vytvořit určité okruhy otázek, u kterých je možné zaměřovat jejich pořadí (Miovský, 2006). Poté si dle autora zvolíme minimum témat a otázek, které chceme zmínit a následně už závisí na samotném rozhovoru, jak bude probíhat, zda bude potřeba se doptávat na doplňující otázky nebo měnit jejich pořadí. Miovský (2006) podotýká, že k polostrukturovanému rozhovoru, který je veden ve vnějším prostředí, je kladena větší váha.

Pro techniku polostrukturovaného rozhovoru byla stanovena hlavní výzkumná otázka, která zahrnovala konkrétní otázky.

Rozhovory byly vedeny jen za účasti tazatele a komunikačního partnera. Ten byl nejprve obeznámen s tématem výzkumu, přibližnou délkou rozhovoru a také s možností neodpovídat na otázky, které se mu zdají být nepříjemné. Vždy byl komunikační partner ujištěn, že veškeré osobní údaje budou anonymní a byl dotazován, zda souhlasí s nahráváním na diktafon. Celkem bylo dotazováno 12 komunikačních partnerů a všichni s podmínkami souhlasili. Celý rozhovor byl nahrán a následně doslovně přepsán. Nahrané rozhovory jsou k dispozici u autorky výzkumné práce. Dále byl rozhovor pomocí rozdělení dat do skupin vyhodnocen a výsledné údaje byly zpracovány dle jednotlivých otázek.

### ***3.3 Popis a výběr výzkumného souboru***

Výzkumný soubor byl vybírán na základně kvótového (účelného) záměrného výběru. Miovský (2006) ho popisuje tak, že na základě definovaných podskupin základního souboru, vybíráme cíleně jistý počet zástupců pro výběrový soubor. Autor uvádí, že vyhledáváme účastníky podle určitých vlastností. Dle Miovského (2006) je potřeba rozumět kritériím, podle kterých se jednotlivé podskupiny základního souboru budou lišit a také je potřeba znát velikost skupin. Za důležité se považuje, aby zástupci byli vhodně vybíráni vůči výzkumnému tématu, cílům a výzkumným otázkám (Miovský, 2006).

Zkoumaný soubor komunikačních partnerů tvořili jedinci tří věkových generací. Šlo o věkové kategorie situované v rozmezí 20 – 30 let, 30 – 50 let a 50 – 70 let. Celkem se výzkumu zúčastnilo 12 komunikačních partnerů, přičemž od každé věkové skupiny šlo o 2 osoby mužského a 2 osoby ženského pohlaví, které byly ochotny spolupracovat a podílet se na výzkumu. Ten byl proveden převážně v Senior – dům Soběslav, v domácím prostředí komunikačních partnerů nebo na vysokoškolské půdě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

### ***3.4 Způsob zpracování dat***

Získaná data byla zpracována metodou vytváření trsů. Dle Miovského (2006) tato metoda slouží k tomu, aby se seskupily určité výroky do skupin (trsů), které by měly vznikat na základě podobnosti. Takto vznikají obecnější kategorie, jejichž zařazení do daného trsu je spojováno s určitými opakujícími se znaky či charakteristickým uspořádáním.

Veškeré rozhovory byly nahrávány a následně doslovně přepsány. Tyto přepsané rozhovory byly zakódovány, kdy jednotlivé kódy byly rozděleny do obecnějších kategorií. Dle kategorií byly výsledné údaje zpracovány podle konkrétních otázek.

### ***3.5 Předvýzkum***

Předvýzkum byl proveden před samotným výzkumem a po zpracování teoretické části bakalářské práce. Tato část výzkumu proběhla z důvodu ověření srozumitelnosti otázek a časové obtížnosti. Pro uskutečnění předvýzkumu této práce byla oslovena jedna komunikační partnerka, která splňovala určená kritéria pro výzkum, tzn. byla ve věku 30 - 50 let a byla ochotna spolupráce.

Otázky nebylo potřebné dále upravovat. Samotný rozhovor trval 10-15 minut, a to bylo pro potřeby výzkumu dostatečné.

### ***3.6 Etické aspekty výzkumu***

V této práci byla použita etická pravidla, která mají za úkol chránit účastníky výzkumu. Byl zde využit informovaný souhlas komunikačního partnera v ústní formě, z něhož bylo zřetelné, že účastníci rozumí povaze výzkumu a jsou si vědomi i rizik, které z účasti ve výzkumu pro ně plynou (Miovský, 2006). Tento souhlas je součástí audionahrávky všech rozhovorů. Účast komunikačních partnerů na výzkumu je dobrovolná a mají právo, kdykoli z výzkumu odstoupit. Veškerá data, která byla použita do bakalářské práce, slouží pouze k výzkumu dané práce, a tudíž všechny osobní informace o komunikačních partnerech jsou anonymní



## 4 Výsledky

V této části bakalářské práce jsou uvedena data, která byla získána kvalitativním výzkumem prostřednictvím techniky polostrukturovaného rozhovoru. Pro přehlednost dat jsou vytvořeny tabulky, kde jsou zaznamenány údaje o výzkumných souborech. Výzkumný soubor je označován jako komunikační partner (dále KP 1 – KP 12). Jednotlivé otázky byly rozděleny do šesti okruhů, ke kterým se vyjádřili tři věkově rozdílné generace.

Tab. 1: Základní informace o komunikačních partnerech výzkumu

	Pohlaví	Věk	Rodinný stav	Počet sourozenců	Počet dětí	Zaměstnání
KP 1	Žena	20	Svobodná	2 sestry	žádné	Projektant staveb
KP 2	Muž	23	Svobodný	2 bratři	žádné	Student vysoké školy
KP 3	Muž	22	Svobodný	1 bratr	žádné	Práce v lesnictví
KP 4	Žena	22	Svobodná	1 bratr 2 sestry	žádné	Studentka vysoké školy
KP 5	Muž	32	ženatý	1 bratr 1 sestra	žádné	profesionální hasič
KP 6	Žena	45	Vdaná	1 sestra	3 synové	Prodavačka, pomocná síla v kuchyni
KP 7	Žena	31	Vdaná	1 sestra	žádné	Učitelka na základní škole
KP 8	Muž	38	Svobodný	1 bratr 1 sestra	žádné	Práce v zemědělství
KP 9	Žena	69	Vdova	1 sestra 2 bratři: již nežijí	1 dcera 1 syn	Důchodkyně/ dříve kuchařka
KP 10	Muž	70	Vdovec	2 sestry: 1 již nežije	1 dcera	Důchodce/ dříve práce v zemědělství
KP 11	Muž	69	Vdovec	sourozence nemá	1 dcera: nežije	Důchodce/ dříve cementářská práce
KP 12	Žena	66	Vdaná	1 bratr 1 sestra	3 synové	důchodkyně/ dříve poštovní doručovatelka

*Zdroj: Vlastní výzkum*

Zde jsou uvedeny základní informace o komunikačních partnerech, kteří se na výzkumu podíleli.

Tab. 2: Obecný pohled na stáří, věková kategorie 20 – 30 let

	<i>Co si vybavíte pod pojmem senior?</i>	<i>Jaké charakteristické znaky patří ke stáří?</i>	<i>Máte/ měli jste strach ze stáří? Popřípadě z jakého důvodu?</i>
<b>KP 1</b>	Důchodce	Nemoc/ zdravotní problémy, Bolest, Volno od práce	Ano, mám.  Nemoc, Umírání v bolestech
<b>KP 2</b>	Špatně pohyblivý člověk, Osoba závislá na pomoci druhé, Protivná osoba	Charakteristické rysy na obličeji a postavě, Špatný pohyb, Nemoc/ zdravotní problémy, Závislost na pomoci druhých, Návrat do mládí	Ne, nemám strach, možná trochu, takže ano.  Smrt blízkých, Závislost na druhých, Samota, Dožití v domově pro seniory
<b>KP 3</b>	Důchodce	Věk, Charakteristické rysy na obličeji a postavě, Zapomínání	Ano, mám.  Nemoc, Špatný pohyb
<b>KP 4</b>	Starý člověk, Důchodce	Nemoc/ zdravotní problémy, Problémy v rodině, Špatný pohyb	Ano, mám.  Smrt, Nemoc, umírání v bolestech, Závislost na druhých

*Zdroj: vlastní výzkum*

V této tabulce bylo zjištěno, že pod pojmem senior si věková kategorie 20 – 30 let vybaví důchodce. KP 2 uvedl, že si pod tímto pojmem představí špatně pohyblivého člověka, který je závislý na pomoci druhých a někdy je až protivný. KP 4 zmínil, že mimo důchodce vidí pod slovem senior starého člověka.

Mezi charakteristické znaky stáří nejčastěji KP 1 - 4 řadí především nemoc/zdravotní problémy, charakteristické rysy na obličeji a postavě nebo špatný pohyb. KP 2 mimo těchto zmiňovaných odpovědí sdělil ještě závislost na pomoci druhých či návrat do mládí.

Všichni komunikační partneři mají strach ze stáří a to především kvůli nemocem, umírání v bolestech a také se bojí toho, že budou závislí na druhých. Mezi dalšími obavami ze stáří se vyskytly odpovědi jako například: smrt blízkých, samota, dožití v domově pro seniory, smrt či špatný pohyb.

Tab. 3: Obecný pohled na stáří, věková kategorie 30 – 50 let

	<i>Co si vybavíte pod pojmem senior?</i>	<i>Jaké charakteristické znaky patří ke stáří?</i>	<i>Máte/ měli jste strach ze stáří? Popřípadě z jakého důvodu?</i>
<b>KP 5</b>	Důchodce; Starý člověk; Špatně pohyblivý člověk	Špatný pohyb; Pomalé reakce; Nemoc/ zdravotní problémy; Stěžování; Sledování televize	Ne, nemám strach ze stáří.
<b>KP 6</b>	Důchodce	Senilita; Nemoc/ zdravotní problémy; Nervozita; Špatný pohyb; Citlivost; Lítostivost; Špatný spánek	Ano, mám.  Závislost na druhých; Samota; Nemohoucnost; Dlouhé umírání
<b>KP 7</b>	Starý člověk; Důchodce	Vyšší věk; Méně zájmů; Moudrost; Nemoc/ zdravotní problémy	Ano, mám.  Závislost na druhých; Nemohoucnost
<b>KP 8</b>	Starý člověk; Důchodce	Zkušenosti; Znalosti; Moudrost; Nadhled	Ne, nemám strach ze stáří.

*Zdroj: Vlastní výzkum*

Všichni komunikační partneři se zde shodli na tom, že pod pojmem senior vidí důchodce. A tři ze čtyř uvedli, že si představí starého člověka.

Pod charakteristickými znaky stáří vidí tato věková skupina především nemoc/zdravotní problémy, špatný pohyb a moudrost. KP 5 mezi tyto znaky řadí ještě pomalé reakce, stěžování si a sledování televize. KP 6 dále uvedl senilitu, nervozitu, citlivost a lítostivost či špatný spánek. KP 7 řekl, že mezi tyto znaky ještě patří vyšší věk a méně zájmů. KP 8 zmínil dále zkušenosti, znalosti či nadhled.

Dva ze čtyř komunikačních partnerů nemají strach ze stáří, kdežto KP 6 a 7 obavy ze stáří mají a to především z toho, že budou nemohoucí a budou závislí na pomoci druhých.

Tab. 4: Obecný pohled na stáří, věková kategorie 50 – 70 let

	<i>Co si vybavíte pod pojmem senior?</i>	<i>Jaké charakteristické znaky patří ke stáří?</i>	<i>Máte/ měli jste strach ze stáří? Popřípadě z jakého důvodu?</i>
<b>KP 9</b>	Starý člověk	Nemoci/ zdravotní problémy	Ne, neměl/a jsem strach ze stáří.
<b>KP 10</b>	Stáří; Starý člověk	Nemoci/ zdravotní problémy; Přemýšlení o životě	Ano, měl/a jsem a mám.  Smrt; Závislost na druhých
<b>KP 11</b>	Domov pro seniory; Starý člověk; Člověk, který má kus života za sebou.	Špatný pohyb; Nemoci/ zdravotní problémy	Ano, měl/a jsem a mám.  Závislost na druhých
<b>KP 12</b>	Starý člověk; Domov pro seniory	Málo síly; Nemoci/ zdravotní problémy; Charakteristické rysy na obličeji a postavě	Ne, neměl/a jsem strach ze stáří.

*Zdroj: Vlastní výzkum*

Záznamy v tabulce ukazují, že komunikační partneři ve věku 50 – 70 let si pod seniorem vybaví starého člověka a dva ze čtyř KP si vybavili domov pro seniory.

Všichni účastníci výzkumu mezi charakteristické znaky stáří označili jednoznačně nemoci/ zdravotní problémy. KP 10 mezi tyto znaky řadí přemýšlení o životě a KP 12 málo síly či charakteristické rysy na obličeji a postavě.

Dva komunikační partneři nemají a neměli strach ze stáří, ale KP 10 a KP 11 strach mají/měli to především z toho důvodu, že budou závislí na pomoci druhých. KP 11 má strach ze smrti.

Tab. 5: Mezigenerační vztahy a rodina, věková kategorie 20 – 30 let

	<i>Jak podle Vás vnímají senioři rodinu?</i>	<i>Jak často a při jaké příležitosti se setkáváte se svou rodinou?</i>	<i>Jaký názor máte na mezigenerační soužití?</i>	<i>Jak vidí senioři dnešní mladou generaci?</i>
<b>KP 1</b>	Mají ji rádi	Jedenkrát týdně/ Když je čas; Narozeniny; Svátek; Vánoce	Nechtěl/a bych tak žít; Rozdílnost názorů; Neshody	Nevychovaní
<b>KP 2</b>	Záleží na vztahu; Je pro ně důležitá	S rodinou každý den; S prarodiči málo/ Narozeniny	Nechtěl/a bych tak žít; Samostatnost	Nevděční; Až moc chytrí; Nenechají si poradit
<b>KP 3</b>	Záleží na vztahu; Je pro ně důležitá	S rodinou každý den/ Vánoce; Velikonoce; Narozeniny	Rozvrácení soužití; Rozdílnost názorů; Neshody	Negativně; Nevychovaní; Málo pracovití
<b>KP 4</b>	Je pro ně důležitá; Záleží na vztahu	Jedenkrát týdně/ Narozeniny; Svátek; Svatby	Negativní názor; Špatný dopad na výchovu; Rozdílnost názorů	Špatní; Nevychovaní; Málo pracovití

*Zdroj: Vlastní výzkum*

Zde se dozvíme, že věková kategorie 20 – 30 let je toho názoru, že rodina je pro seniory důležitá, ale dost záleží na vztazích, které v jednotlivých rodinách panují.

Dva komunikační partneři se svou rodinou schází jedenkrát do týdne a dva KP se vidají každý den. Mezi nejčastější příležitosti, při kterých se s rodinou setkávají patří: oslavy narozenin, svátků a Vánoce.

Dále bylo zjištěno, že lidé ve věku 20 – 30 let na mezigenerační soužití nahlíží spíše negativně. Tvrdí, že různé věkové generace mají odlišné názory a tím vznikají neshody. Dva KP zdůraznili, že by nechtěli žít ve vícegeneračním soužití. KP 2 řekl, že by tak žít nechtěl, protože by se chtěl v životě osamostatnit. KP 4 sdělil, že sice bydlí ve svém domě s více generacemi, ale má to špatný dopad na výchovu dětí.

Komunikační partneři ve věku 20 – 30 let si myslí, že senioři vidí mladé negativně, a to jako nevychované a málo pracovitě.

Tab. 6: Mezigenerační vztahy a rodina, věková kategorie 30 – 50 let

	<i>Jak podle Vás vnímají senioři rodinu?</i>	<i>Jak často a při jaké příležitosti se setkáváte se svou rodinou?</i>	<i>Jaký názor máte na mezigenerační soužití?</i>	<i>Jak vidí senioři dnešní mladou generaci?</i>
<b>KP 5</b>	Záleží na vztahu; Opora	Vícekrát do týdne/ Když je čas	Problém; Rozdílnost názorů; Nechtěl/a bych tak žít	Průbojná; Průkopnická; Aktivní ; Pracovitá
<b>KP 6</b>	Opora; Citová závislost; Láska	Zřídka /Pohřeb; Narozeniny; Vánoce; Cesta kolem	Rozdílnost názorů	Rozmazlení; Nenechají si poradit; Nic nedokázali; Negativně
<b>KP 7</b>	Jistota; Odkaz sami sebe; Opora; Je pro ně důležitá	Vícekrát do týdne/ Když je čas	Problém; Neshody; Rozdílnost názorů; Pomoc; Moudrost	Lépe než dříve; Průbojná; Nechápu ji
<b>KP 8</b>	Součást; Pocit bezpečí; Opora; Jistota	Vícekrát do týdne/ Když je čas	Záleží na domluvě	Negativně; Nechápu ji

*Zdroj: Vlastní výzkum*

V této tabulce můžeme vidět, že všichni KP tvrdí, že senioři vnímají rodinu jako jistou oporu a dva KP říkají, že senioři mají v rodině jistotu.

Tři KP ze čtyř uvedli, že se svou rodinou setkávají vícekrát do týdne a to především když je čas. Pouze KP 6 uvedl, že se se svou rodinou stýká zřídka a když, tak na pohřbech, narozeninách, o Vánocích nebo když jede zrovna kolem.

Většina KP tvrdí, že v mezigeneračním soužití často dochází k rozdílnosti názorů a dva KP toto soužití označují za problém. KP 7 uvádí, že sice v mezigeneračním bydlení dochází k neshodám a problémům, ale za výhodu označuje, že se můžeme od starších něčemu přiučit, můžeme vidět jejich moudrost a mohou nám pomoci, když je potřeba.

Dva ze čtyř komunikačních partnerů si myslí, že senioři vidí mladé jako průkopnickou generaci. Ovšem dva ze čtyř KP uvádí, že je vidí spíše negativně a nechápu ji. KP 6 řekl, že senioři vidí mladé jako rozmazlené osoby, které nic nedokázaly a nenechají si poradit.

Tab. 7: Mezigenerační vztahy a rodina, věková kategorie 50 – 70 let

	<i>Jak podle Vás vnímají senioři rodinu?</i>	<i>Jak často a při jaké příležitosti se setkáváte se svou rodinou?</i>	<i>Jaký názor máte na mezigenerační soužití?</i>	<i>Jak vidí senioři dnešní mladou generaci?</i>
<b>KP 9</b>	Láska; Je pro ně důležitá	Jedenkrát týdně/ Když je čas; Narozeniny	Rozdílnost názorů	Šikovní; Pracovití; Stejní jako jejich generace; Neposlušní
<b>KP 10</b>	Je pro ně důležitá	Vícekrát do týdne/ Když dojde balená voda	Záleží na domluvě	Pozitivně; Nechápou ji
<b>KP 11</b>	Je pro ně důležitá; Opora	Jedenkrát za měsíc/ Narozeniny; Vánoce	Rozdílnost názorů; Záleží na domluvě	Méně pracovití; Pozitivně
<b>KP 12</b>	Je pro ně důležitá	Vícekrát do týdne/ Narozeniny; Svátek; Když je čas	Rozdílnost názorů; Záleží na domluvě; Samostatnost	Stejní jako jejich generace; Pozitivně

*Zdroj: Vlastní výzkum*

Tato tabulka ukazuje, že všichni komunikační partneři označili rodinu pro seniory za velice důležitou. KP 11 dále uvedl, že je pro něj rodina oporou.

Dva ze čtyř komunikačních partnerů se vidí se svou rodinou vícekrát do týdne. Jeden komunikační partner řekl, že jedenkrát týdně a jeden pouze jednou za měsíc. Mezi nejčastější příležitosti, při kterých se se svou rodinou vídají patří narozeniny nebo okamžiky, kdy mají nejbližší čas.

Tři ze čtyř KP k mezigeneračnímu soužití uvedlo, že dochází k rozdílným názorům, ale také dost záleží na domluvě mezi jednotlivými členy.

Tři ze čtyř osob ve věku 50 – 70 let vidí dnešní mladou generaci pozitivně a dva KP dokonce tvrdí, že mladí jsou stejní, jako byli oni.

Tab. 8: Volnočasové aktivity seniorů, věková kategorie 20 – 30 let

	<i>Mají senioři dle Vašeho názoru dostatek času?</i>	<i>Jaké volnočasové aktivity jsou pro seniora typické?</i>	<i>Co si myslíte o univerzitě třetího věku ?</i>
<b>KP 1</b>	Ano, mají.	Návštěva u známých; Turismus; Procházky; Nákupy;	Nepotřebují to; Získávání nových informací
<b>KP 2</b>	Ne, nemají; Záleží na okolnostech	Domácí zvíře; Zahrádka; Chovatelství; Sport	Nepotřebují to; Získávání nových informací; Mají moc času
<b>KP 3</b>	Záleží na okolnostech	Rybaření; Turismus; Procházky	Nepotřebují to
<b>KP 4</b>	Ano, mají.	Zahrádka; Procházky; Pletení; Televize; Vnoučata;	Dobrá věc; Získávání nových informací; Rozptýlení

*Zdroj: Vlastní výzkum*

V tabulce č. 8 se dozvíme, že dva ze čtyř KP jsou toho názoru, že senioři mají dostatek času, kdežto další dva KP uvedli, že záleží na okolnostech a nejde to jednoznačně říci.

Mezi nejtypičtější volnočasové aktivity komunikační partneři této věkové kategorie řadí: procházky, turismus a zahrádku.

Tři ze čtyř komunikačních partnerů uvedlo, že senioři se už nepotřebují vzdělávat, i když uznávají, že alespoň se dozví spoustu nových informací. KP 4 zmínil, že univerzita třetího věku je dobrá věc, především pro seniory, kteří se chtějí něco dozvědět a mohou to mít jako jisté rozptýlení.



Tab. 9: Volnočasové aktivity seniorů, věková kategorie 30 – 50 let

	<i>Mají senioři dle Vašeho názoru dostatek času?</i>	<i>Jaké volnočasové aktivity jsou pro seniora typické?</i>	<i>Co si myslíte o univerzitě třetího věku ?</i>
<b>KP 5</b>	Ano, mají.; Záleží na okolnostech	Zahrádka; Sport; Turismus; Návštěvy u restauračních zařízení	Dobrá věc; Chci se toho zúčastnit; Setkávání s lidmi; Získávání nových informací
<b>KP 6</b>	Ne, nemají.	Televize; Procházky; Zahrádka; Návštěvy u známých; Doktoři; Chovatelství; Návštěva restauračních zařízení	Dobrá věc; Získávání nových informací; Cvičení paměti
<b>KP 7</b>	Záleží na okolnostech	Zahrádka; Vnoučata; Sport	Nepotřebují to; Získávání nových informací; Cvičení paměti; Setkávání s lidmi
<b>KP 8</b>	Ne, nemají.	Zahrádka; Chovatelství; Sport, Kultura; Návštěva restauračních zařízení	Nepotřebují to; Mají moc času

*Zdroj: Vlastní výzkum*

Věková kategorie 30 – 50 let říká, že senioři spíše dostatek času nemají, ale také dle jejich názoru dost záleží na okolnostech.

Mezi nejtypičtější aktivity seniorů zařazují všichni čtyři KP zahrádku, tři ze čtyř KP uvádí sport a návštěvu restauračních zařízení a dva ze čtyř sem řadí chovatelství různých domácích zvířat.

O univerzitě třetího věku si lidé v tomto věku myslí, že je to dobré pro získávání nových informací. Dva KP ze čtyř uvádí, že je to velice dobrá věc, kde se senioři setkávají s lidmi nebo si cvičí svou paměť. Ale dva komunikační partneři zastávají názor, že se senioři už nepotřebují vzdělávat.

Tab. 10: Volnočasové aktivity seniorů, věková kategorie 50 – 70 let

	<i>Mají senioři dle Vašeho názoru dostatek času?</i>	<i>Jaké volnočasové aktivity jsou pro seniora typické?</i>	<i>Co si myslíte o univerzitě třetího věku ?</i>
<b>KP 9</b>	Ano, mají.	Sport; Čtení; Odpočinek; Procházky; Zahrádka	Dobrá věc; Získávání nových informací
<b>KP 10</b>	Ano, mají.	Chovatelství; Zahrádka; Televize; Procházky; Návštěvy u známých; Hudba	Dobrá věc; Chut' do života
<b>KP 11</b>	Ano, mají.	Sport; Chovatelství; Zpěv; Zahrádka; Procházky; Turismus	Dobrá věc
<b>KP 12</b>	Ne, nemají.	Procházky; Jízda na kole; Návštěvy u známých; Televize; Vnoučata	Dobrá věc

*Zdroj: Vlastní výzkum*

Nejstarší zkoumaná generace, je toho názoru, že senioři mají dostatek času. Pouze jeden KP řekl, že nemají.

Mezi typické aktivity seniora řadí všichni dotazovaní procházky. Dále tři ze čtyř komunikačních partnerů uvádí, že je to zahrádka. Dva ze čtyř KP mezi volnočasové aktivity seniorů řadí: sport, televizi, návštěvu u známých a chovatelství.

Všichni čtyři dotazovaní se shodli na tom, že univerzita třetího věku je velmi dobrá věc. KP 10 dále řekl, že to může starým lidem dodávat chuť do života.

Tab. 11: Zaměstnání v důchodovém věku, věková kategorie 20 – 30 let

	<i>Myslíte si, že by senioři měli mít možnost zaměstnání, pokud jim to zdravotní stav dovolí? Odůvodněte vaši odpověď.</i>	<i>Kolik seniorů ve vašem okolí stále pracuje?</i>	<i>Myslíte si, že člověk v seniorském věku má vliv na kvalitu a rychlost vykonávané práce oproti mladé generaci? Uveďte důvod.</i>	<i>Myslíte si, že pracující senioři berou lidem v produktivním věku práci? Odpověď odůvodněte.</i>
<b>KP 1</b>	Určitě ne/ Berou zaměstnání mladším	Málo. 1-2	Ne, nemá to vliv./ Zaběhlost seniora; Zkušenosti seniora	Ano, berou./ Málo pracovních pozic
<b>KP 2</b>	Určitě ne./ Oddalování důchodů	Málo. 1-2	Ano, má to vliv./ Pomalejší práce seniora; Horší citlivost v rukou; Horší zrak	Ne, neberou./ Práce na poloviční úvazek; Dostatek pracovních pozic
<b>KP 3</b>	Určitě ano./ Kontakt s lidmi	Hodně. 20-30	Ne, nemá to vliv./ Pečlivost seniora; Zkušenosti seniora	Ne, neberou./ Dostatek pracovních pozic; Mladí si moc vybírají
<b>KP 4</b>	Určitě ano./ Psychický rozvoj; Kontakt s lidmi	Málo. 1-2	Ano, má to vliv./ Pomalejší práce seniora	Ne, Neberou./ Dostatek pracovních pozic; Mladí si moc vybírají

*Zdroj: Vlastní výzkum*

Rozdílné názory panují u první otázky, kdy dva ze čtyř komunikačních partnerů si myslí, že by senioři neměli mít možnost zaměstnání a to z toho důvodu, že berou mladší lidem pracovní pozice a také proto, že díky tomu vláda oddaluje odchod do důchodu. Kdežto dva z dotazovaných uvádí, že by senioři tuto možnost mít měli, jelikož jsou v kontaktu s lidmi a má to kladný vliv na jejich psychický rozvoj.

Téměř všichni KP mají ve svém okolí málo seniorů, kteří stále pracují. Pouze KP 3 podotkl, že zná hodně takových seniorů, zhruba 20 – 30.

Další neshoda panuje u třetí otázky, kdy polovina dotazovaných tvrdí, že seniorský věk má vliv na kvalitu a rychlost vykonávané práce a to především z toho důvodu, že senioři svou práci odvádějí pomaleji. Kdežto dva ze čtyř KP říkají, že to žádný vliv nemá a to především proto, že staří lidé jsou ve svém věku už zkušenější a odvádí svou práci pečlivě.

Tři ze čtyř komunikačních partnerů uvedli, že nejsou toho názoru, že by senioři brali lidem v produktivním věku, ba naopak tvrdí, že pracovních pozic je dostatek a mladí si častokrát moc vybírají. Pouze jeden KP byl opačného názoru.

Tab. 12: Zaměstnání v důchodovém věku, věková kategorie 30 – 50 let

	<i>Myslíte si, že by senioři měli mít možnost zaměstnání, pokud jim to zdravotní stav dovolí? Odůvodněte vaši odpověď?</i>	<i>Kolik seniorů ve vašem okolí stále pracuje?</i>	<i>Myslíte si, že člověk v seniorském věku má vliv na kvalitu a rychlost vykonávané práce oproti mladé generaci? Uveďte důvod.</i>	<i>Myslíte si, že pracující senioři berou lidem v produktivním věku práci? Odpověď odůvodněte.</i>
<b>KP 5</b>	Určitě ano./ Kontakt s lidmi; Vitalní život	Polovina seniorů co znám	Ano, má to vliv./ Pomalejší práce seniora; Zkušenosti seniora	Ne, neberou./ Dostatek pracovních pozic seniora
<b>KP 6</b>	Určitě ne./ Berou zaměstnání mladším; Užívání důchodu	Nevím počet.	Ano, má to vliv./ Pomalejší práce seniora	Ano, berou./ Málo pracovních pozic
<b>KP 7</b>	Určitě ano./ Vitalní život; Kontakt s lidmi	Málo. 1-2	Ne, nemá to vliv./ Zkušenosti seniora	Ne, neberou./ Mladí si moc vybírají
<b>KP 8</b>	Určitě ano./ Předávání zkušeností	Polovina seniorů co znám	Ano, má to vliv./ Pomalejší práce seniora; Pečlivost seniora	Ne, neberou./ Dostatek pracovních pozic seniora

*Zdroj: Vlastní výzkum*

Téměř všichni komunikační partneři se v tabulce č. 12 shodli na tom, že by senioři měli mít možnost zaměstnání. Důvodem této odpovědi bylo to, že práce v seniorském věku udržuje lidi při vitálním životě a mají možnost být v kontaktu s lidmi, tudíž se necítí být osamoceni.

Rozpor je u druhé otázky, kdy dva ze čtyř KP znají ve svém okolí až polovinu seniorů, kteří pracují. Avšak KP 6 řekl, že neví, kolik seniorů v jeho blízkosti pracuje a KP 7 zná málo takovýchto lidí.

Tři ze čtyř účastníků výzkumu zastávají názor, že seniorský věk má vliv na kvalitu a rychlost vykonávané práce a za hlavní důvod označují pomalejší práci seniora, ale na druhou stranu uvádí, že senior má velké zkušenosti, které může dále předávat mladším.

Téměř většina KP si myslí, že senioři rozhodně neberou lidem v produktivním věku práci, jelikož je dostatek pracovních pozic či že si mladí tyto pozice moc vybírají.

Tab. 13: Zaměstnání v důchodovém věku, věková kategorie 50 – 70 let

	<i>Myslíte si, že by senioři měli mít možnost zaměstnání, pokud jim to zdravotní stav dovolí? Odůvodněte vaši odpověď.</i>	<i>Kolik seniorů ve vašem okolí stále pracuje?</i>	<i>Myslíte si, že člověk v seniorském věku má vliv na kvalitu a rychlost vykonávané práce oproti mladé generaci? Uveďte důvod.</i>	<i>Myslíte si, že pracující senioři berou lidem v produktivním věku práci? Odpověď odůvodněte.</i>
<b>KP 9</b>	Záleží na situaci; Spíše ano/ Přednost mladším	Málo, moc jich neznám.	Ano, má to vliv/ Pomalejší práce seniorů	Spíše ano./ Mladí si moc vybírají
<b>KP 10</b>	Záleží na situaci; Spíše ano/ Přednost mladším	Málo, moc jich neznám.	Ano, má to vliv./ Navyklost	Ne, neberou./ Přednost mladším
<b>KP 11</b>	Ano, určitě/ Psychický rozvoj	Málo, moc jich neznám.	Ano, má to vliv./ Špatný pohyb; Pomalejší práce seniorů; Zkušenosti seniora	Ne, neberou./ Mnoho pracovních pozic.
<b>KP 12</b>	Ano, určitě./ Vitální život	Málo, moc jich neznám.	Ne, nemá to vliv.	Ne, neberou./ Mladí si moc vybírají; Přednost mladším

*Zdroj: Vlastní výzkum*

Věková skupina 50 – 70 let má na první otázku odlišné odpovědi. Dva ze čtyř KP uvádí, že by senioři měli mít možnost zaměstnání. A to z důvodu vitálního života či psychického rozvoje. Avšak dva komunikační partneři uvedli, že dost záleží na dané situaci a že by měli staří lidé dát přednost mladším generacím.

Všichni dotazovaní v těchto letech znají málo seniorů, kteří pracují.

Většina komunikačních partnerů uvádí, že seniorský věk má vliv na kvalitu a rychlost vykonané práce a to především proto, že staří lidé vykonávají svou práci pomaleji. KP mezi další vlivy zmínil špatný pohyb či zkušenosti seniora. KP 12 zastává názor, že tento věk na práci žádný vliv nemá.

U poslední otázky si tři ze čtyř KP nemyslí, že by senioři brali lidem v produktivním věku práci, jelikož mladí si častokrát vybírají, co chtějí nebo nechťejí dělat. Ale dva ze čtyř KP zmiňují, že pokud má mladší člověk možnost dělat určitou práci, měl by dostat přednost před těmi staršími.

Tab. 14: Věková diskriminace, ageismus, věková kategorie 20 – 30 let

	<i>Jak se dle Vašeho názoru chová společnost k seniorům?</i>	<i>Setkali jste se někdy s diskriminací seniorů? Popřípadě kde?</i>
<b>KP 1</b>	Bezohledně; Společnost nemá úctu	Ano, setkal/a. Sociální sítě
<b>KP 2</b>	Starostlivě ; Snaží se pomoci	Ano, setkal/a. Vtipy, sociální sítě
<b>KP 3</b>	Společnost nemá úctu	Ano, setkal/a. Média
<b>KP 4</b>	Společnost staré odsuzuje; Nechová se špatně	Ne, nesetkal/a.

*Zdroj: Vlastní výzkum*

V tabulce č. 14 bylo zjištěno, že věková kategorie 20 – 30 let si myslí, že společnost nemá k seniorům úctu. KP 4 zmínil, že společnost staré lidi odsuzuje a to především kvůli práci, ale jinak si myslí, že se nechová špatně. KP 2 je odlišného názoru, protože podotýká, že společnost je vůči seniorům starostlivá a snaží se jim pomoci.

Na otázku, zda se někdy účastníci výzkumu setkali s diskriminací seniorů, odpověděli tři KP ze čtyř, že ano. Nejčastěji se setkali s diskriminací na sociálních sítích nebo v médiích. Pouze jeden komunikační partner se s diskriminací na seniorech nesetkal.

Tab. 15: Věková diskriminace, ageismus, věková kategorie 30 – 50 let

	<i>Jak se dle Vašeho názoru chová společnost k seniorům?</i>	<i>Setkali jste se někdy s diskriminací seniorů? Popřípadě kde?</i>
<b>KP 5</b>	Záleží na vzhledu; Společnost staré odsuzuje; Nezodpovědně; Společnost se nechová dobře	Ano, setkal/a, Zaměstnání
<b>KP 6</b>	Společnost má úctu; Snaží se pomoci	Ne, nesetkal/a.
<b>KP 7</b>	Snaží se pomoci; Lépe než dříve	Ne, nesetkal/a.
<b>KP 8</b>	Nezodpovědně	Ne, nesetkal/a.

*Zdroj: Vlastní výzkum*

Věková kategorie 30 – 50 let jsou rozdílného názoru. Dva ze čtyř komunikačních partnerů zmiňují, že společnost se snaží seniorům pomoci, kdežto další dva KP uvádí, že se chová nezodpovědně. KP 5 je toho úsudku, že z velké části také záleží na vzhledu seniora a jeho upravenosti. Řekl, že společnost staré lidi odsuzuje, chová se k nim nezodpovědně a celkově se nechová dobře, kdežto KP 7 uvedl, že společnost se snaží seniorům pomoci a určitě se chová lépe, než tomu bylo dříve.

Tři ze čtyř osob zúčastněných výzkumu se nesetkaly s diskriminací seniorů. Pouze KP 5 se s diskriminací setkal a šlo o diskriminaci v zaměstnání.

Tab. 16: Věková diskriminace, ageismus, věková kategorie 50 – 70 let

	<i>Jak se dle Vašeho názoru chová společnost k seniorům?</i>	<i>Setkali jste se někdy s diskriminací seniorů? Popřípadě kde?</i>
<b>KP 9</b>	Společnost se chová dobře; Snaží se pomoci	Ne, nesetkal/a.
<b>KP 10</b>	Společnost se chová dobře	Ne, nesetkal/a.
<b>KP 11</b>	Společnost se chová dobře; Snaží se pomoci	Ne, nesetkal/a.
<b>KP 12</b>	Společnost se chová dobře	Ne, nesetkal/a.

*Zdroj: Vlastní výzkum*

Všichni z dotazovaných účastníků výzkumu ve věkové kategorii 50 – 70 se shodli na tom, že společnost se chová k seniorům dobře. A dva ze čtyř KP tvrdí, že se společnost nejstarší generací snaží pomoci.

Ani jeden z účastníků se nesetkal s diskriminací seniorů.



Tab. 17: Násilí páchané na seniorech, věková kategorie 20 – 30 let

	<i>Myslíte si, že jsou senioři často oběťmi trestných činů? Odůvodněte.</i>	<i>Kde nejčastěji se dle Vašeho názoru odehrává násilí na seniorech?</i>	<i>Setkal/a jste se někdy s násilím páchaném na seniorovi ?</i>
<b>KP 1</b>	Ano, jsou./ Důvěřivost	Předváděcí akce „Šmejdi“; Doma – návštěva cizích lidí	Ano, setkal/a.
<b>KP 2</b>	Nevím.	Doma – návštěva cizích lidí; Domovy pro seniory	Ne, nesetkal/a.
<b>KP 3</b>	Ano, jsou./ Samota	Domovy pro seniory; Rodina; Ulice	Ne, nesetkal/a.
<b>KP 4</b>	Ano, jsou./ Důvěřivost; Dobrotivost; Otevřenost	Rodina; Předváděcí akce „Šmejdi“; Nemocnice	Ne, nesetkal/a.

*Zdroj: Vlastní výzkum*

Podle věkové kategorie 20 – 30 let je zcela zřejmé, že senioři jsou často oběťmi trestných činů a to především pro svou důvěřivost. Pouze jeden KP uvedl, že neví, zda jsou senioři často oběťmi trestných činů.

Podle komunikačních partnerů se toto násilí na seniorech odehrává na více místech. Může to být doma, kdy přijde nějaká cizí návštěva či nezvaní hosté nebo se to děje i v rodinném kruhu. Dále KP jako častá místa zařadili domovy pro seniory či předváděcí akce „Šmejdi“.

Tři ze čtyř dotazovaných účastníků se nikdy nesetkali s násilím páchaném na seniorovi. Pouze KP 1 se s tím setkal.

Tab. 18: Násilí páchané na seniorech, věková kategorie 30 – 50 let

	<i>Myslíte si, že jsou senioři často oběťmi trestných činů? Odůvodněte.</i>	<i>Kde nejčastěji se dle Vašeho názoru odehrává násilí na seniorech?</i>	<i>Setkal/a jste se někdy s násilím páchaném na seniorovi ?</i>
<b>KP 5</b>	Ano, jsou./ Dobrotivost	Telefonicky; Předváděcí akce „Šmejdi“	Ano, setkal/a.
<b>KP 6</b>	Ano, jsou./ Důvěřivost; Nenapravitelnost	Rodina; Domovy pro seniory; Nemocnice; Předváděcí akce „Šmejdi“	Ne, nesetkal/a.
<b>KP 7</b>	Nemyslím si; Více se na to poukazuje.	Rodina; Nemocnice; Domovy pro seniory	Ne, nesetkal/a.
<b>KP 8</b>	Ano, jsou./ Důvěřivost, Dobrotivost	Rodina; Domovy pro seniory; Nemocnice	Ne, nesetkal/a.

*Zdroj: Vlastní výzkum*

Zde se dozvídáme, že tři ze čtyř KP si myslí, že senioři jsou často oběťmi trestných činů a to především pro svou důvěřivost a dobrotu. KP 6 uvedl, že někteří senioři jsou v tomto ohledu nenapravitelní. KP 7 si nemyslí, že by byli senioři často oběťmi, ale je toho názoru, že se na tuto problematiku více poukazuje.

Nejčastěji se násilí na seniorech podle této věkové kategorie odehrává především v rodinách, v domovech pro seniory a v nemocnicích. Dále dva ze čtyř dotazovaných uvedli předváděcí akce „Šmejdi“.

Tři ze čtyř KP se nikdy nesetkalo s násilím páchaném na seniorovi, pouze KP 5 s tím má jisté zkušenosti, o kterých však nechtěl mluvit.

Tab. 19: Násilí páchané na seniorech, věková kategorie 50 – 70 let

	<i>Myslíte si, že jsou senioři často oběťmi trestných činů? Odůvodněte.</i>	<i>Kde nejčastěji se dle Vašeho názoru odehrává násilí na seniorech?</i>	<i>Setkal/a jste se někdy s násilím páchaném na seniorovi ?</i>
<b>KP 9</b>	Ano, jsou./ Důvěřivost	Doma – návštěva cizích lidí	Ne, nesetkal/a.
<b>KP 10</b>	Ano, jsou./ Důvěřivost	Nemocnice	Ne, nesetkal/a.
<b>KP 11</b>	Ano, jsou./ Důvěřivost	Nemocnice; Doma – návštěva cizích lidí	Ano, setkal/a. V nemocnici.
<b>KP 12</b>	Ano, jsou./ Lepší dostupnost	Domovy pro seniory; Ulice	Ne, nesetkal/a.

*Zdroj: Vlastní výzkum*

Nejstarší dotazovaná věková skupina je pevně přesvědčena, že senioři jsou často oběťmi trestných činů a to především kvůli tomu, že lidé velice důvěřují jiným lidem.

Komunikační partneři jako nejčastější místave kterých se násilí odehrává, uvedli nemocnice a domácí prostředí, kdy cizí lidé přijdou až k nim do domu či bytu.

Tři ze čtyř KP se nikdy s násilím páchaném na seniorovi nesetkali. Pouze KP 11 měl s tímto zkušenosti, a to v nemocničním zařízení.

## 5 Diskuze

Stáří je neodmyslitelnou částí našeho života a téměř každý si jím projde. Ovšem toto období je v dnešní době velice obávané a častokrát je zmiňováno, že společnost se k němu a ke starým lidem staví negativně. Velmi mě zajímalo, jestli tomu opravdu tak je.

Hlavním cílem bakalářské práce bylo porovnat pohled na vlastní stáří u vybraných osob v různém věku. Pro dosažení cíle byla stanovena hlavní výzkumná otázka, která byla klasifikována do šesti okruhů, které zahrnovaly jednotlivé otázky.

Okruhy byly zaměřeny na: obecný pohled na stáří a seniory, mezigenerační vztahy a rodinu, volnočasové aktivity seniorů, zaměstnání v důchodovém věku, věkovou diskriminaci nebo-li ageismus a násilí páchané na seniorech.

První okruh se zaměřoval na obecný pohled na stáří. Komunikačním partnerům byly kladeny tři otázky. První zněla: „*Co si vybavíte pod pojmem senior?*“ Zde bylo zjištěno, že věková kategorie 20 – 30 let pod tímto pojmem vidí spíše důchodce, kdežto lidé ve věku 30 – 50 let si vybaví, jak důchodce, tak starého člověka. Ovšem nejstarší dotazovaní si představili především starého člověka a byl dvakrát zmíněn i domov pro seniory. Špatenková a Smékalová (2015) definují seniora jako příslušníka starší věkové kategorie, ale dále uvádí, že tento pojem není v naší legislativě jednoznačně vymezen.

Další otázka byla: „*Jaké charakteristické znaky patří ke stáří?*“ Zde osoby ve věku 20 – 30 let mezi typické znaky zařadily: nemoc/zdravotní problémy a charakteristické rysy na obličeji a postavě či špatný pohyb. Druhá věková skupina od 30 – 50 let uvedla: nemoc/zdravotní problémy, špatný pohyb a moudrost. S moudrostí se ztotožňuje i Žumárová (2012), která uvádí, že na stáří je kladné to, že dochází k umoudření seniorů. Třetí zkoumaná skupina za charakteristické znaky stáří jednoznačně označila nemoci/zdravotní problémy. Na této odpovědi se shodly všechny tři věkové generace. Autoři Janiš a Skopalová (2016) ve své knize píší, že lidé nestárnou stejně, a proto i znaky stáří se nevyskytují stejně. Mezi výrazný znak stáří řadí Janiš a Skopalová (2016) změny v biologické oblasti a to: držení těla, vzhled kůže a vlasů, pokles hmotnosti a výšky či pohybové potíže. V tomto se autoři shodují především s výroky věkové kategorie 20 – 30 let a z části také 30 – 50 let.

Třetí otázka tohoto okruhu se ptala: „*Máte/měli jste strach ze stáří? Popřípadě z jakého důvodu?*“ Zde se nejmladší dotazovaní shodli na tom, že mají strach ze stáří a to především kvůli nemocem, umírání v bolestech či se bojí toho, že budou závislí na druhých. Střední generace se z půlky neobávala stáří a druhá půlka dotazovaných uvedla, že se stáří bojí a to hlavně kvůli nemohoucnosti a závislosti na druhých. Dva komunikační partneři z poslední skupiny dotazovaných uvedli, že strach ze smrti nemají, kdeto další dva strach mají. Bojí se toho, že budou závislí na druhých. Tento důvod uvedly všechny tři věkové kategorie. Baková et al., (2015) ve své knize píše, že kvůli horšícímu se psychickému a fyzickému zdraví se stávají senioři závislími na pomoci druhých, protože se nedokáží o sebe a svou domácnost plnohodnotně postarat, a to je právě to, čehož se většina dotazovaných obává. U tohoto okruhu otázek je patrné, že nejmladší věková kategorie se obává stáří a má z něho určitý respekt. Představuje si určitá trápení, bolesti a vidí spíše negativa. Kdežto čím více se člověk blíží ke hranici stáří, je na to více připraven. Nejstarší z dotazovaných berou stáří jako období, které k životu patří, i když někteří jisté obavy také mají.

Další oblast otázek je směřována na mezigenerační vztahy a rodinu. Zde byly komunikačním partnerům položeny čtyři otázky. První otázka se ptala: „*Jak podle Vás vnímají senioři rodinu?*“ Skupina dotazovaných ve věku 20 – 30 let uvedla, že pro seniory je rodina velmi důležitá, avšak dost záleží na vztazích, které v rodině přetrvávají. Střední generace se jednohlasně shodla na tom, že staří vnímají rodinu jako svou oporu. Dva KP dále řekli, že v ní vidí jistotu. Avšak nejstarší věková kategorie 50 – 70 let tvrdí, že rodina je pro seniory důležitá. Poledníková et al., 2013 zmiňují, že rodinný život má pro seniory veliký význam a obvykle od své rodiny čekají jistou oporu a pomoc. S tímto tvrzením ve výpovědích souhlasí i většina dotazovaných.

Další otázka zněla: „*Jak často s při jaké příležitosti se setkáváte se svou rodinou?*“ Nejmladší věková skupina se se svou rodinou setkává, buďto každý den, a to především proto, že ještě bydlí se svými rodiči, anebo nejméně jedenkrát do týdne. Mezi nejčastější příležitosti setkání řadí oslavy narozenin a svátků nebo Vánoce. Většina lidí ve věkovém rozmezí 30 – 50 let se vídají se svou rodinou vícekrát do týdne. Nejčastěji když mají chvíli času. Dotazované osoby ve věku 50 – 70 let uvedly, že se s nejbližšími scházejí vícekrát do týdne či jedenkrát v týdnu. Pouze jeden komunikační partner uvedl jedenkrát do měsíce. Nejčastěji je to o narozeninách či ve chvílích, kdy

jejich rodina má čas. Z těchto výpovědí vyplývá, že lidé se snaží být se svými nejbližšími často a chtějí jím být nablízku. Autorky Klevetová a Dlabalová (2008) píší, že pokud má rodina správně fungovat, měla by poskytnout všem členům pocit jistoty, bezpečí, pochopení, vzájemnou pomoc a především opěťovanou lásku.

Třetí otázka byla: „*Jaký názor máte na mezigenerační soužití?*“ Nejmladší skupina k tomu má spíše negativní postoj. Většina dotazovaných jsou toho názoru, že každá generace má rozdílný názor a společné soužití není vhodné. Klevetová a Dlabalová (2008) zmiňují, že každodenní generační soužití je náročné a jen těžko lze zabránit konfliktům, jelikož dochází k názorovým rozdílům v pohledu na svět, rodinu, společnost a tak dále. Střední generace se s názorem mladší generace ztotožňuje a označuje mezigenerační soužití za problém. Avšak jeden komunikační partner řekl, že společné bydlení nese i jisté výhody, jako například získávání nových zkušeností nebo v poskytnutí pomoci. Toto potvrzuje i Mlýnková (2011), která za výhodu mezigeneračního soužití považuje to, že prarodiče se mohou podílet na výchově svých vnoučat, což rodičům může pomoci. Dále také tato autorka uvádí, že vnoučata se od svých prarodičů učí úctě ke starým lidem a poznávají jejich názory a odlišnosti od jiných věkových skupin. Generace 50 – 70 let též souhlasí s rozdílnými názory, ale také jsou toho názoru, že pokud jsou členové rodiny schopni se domluvit, tak takto žít lze. Haškovcová (2010) ve své knize píše, že během 20. století se model vícegenerační rodiny rozpadá a pro většinu mladé i staré generace je nejdůležitější zachování citových vazeb při odděleném bydlení, což je z těchto všech odpovědí velice znatelné. Rodiny se navzájem často navštěvují, ale mezigenerační soužití nepodporují.

Velice překvapivý výsledek měla otázka: „*Jak vidí senioři dnešní mladou generaci?*“ Osoby ve věku 20 – 30 let si myslí, že senioři vidí mladé, jako nevychované a málo pracovité. Kdežto věková kategorie 30 – 50 let má rozličné názory. Jedna polovina říká, že senioři mladé vidí jako průkopnickou generaci a druhá polovina podotýká, že senioři na ně nahlíží negativně a nechápou je. Ale nejstarší dotazovaná skupina ve věku 50 – 70 let uvedla, že vidí dnešní mladou generaci pozitivně. Dva KP dokonce tvrdí, že mladí jsou stejní, jako byli oni. Tyto výroky přinesly velice rozdílný výsledek mezi odpověďmi nejmladší a nejstarší generací.

Následující okruh se dotýká volnočasových aktivit seniorů a má tři otázky. První zní: „*Mají senioři dle Vašeho názoru dostatek času?*“ Zde se nejmladší skupina neshodla na

jednoznačné odpovědi. Polovina dotazovaných řekla, že mají dostatek času, ale druhá polovina uvedla, že záleží dost na tom, co všechno senioři během dne ještě musí splnit za povinnosti. S tímto souhlasí i Žumárová (2012), která píše, že senioři mají volný čas až po splnění všech úkolů a povinností. S těmito výroky se shoduje i věková kategorie 30 – 50 let, která ale ve většině případů uvádí, že senioři čas nemají. Ovšem nejstarší dotazovaní uvedli, že senioři mají dostatek času.

Jako další otázka byla: „*Jaké volnočasové aktivity jsou pro seniora typické?*“ Mladá generace 20 – 30 let mezi typické aktivity seniora zařadila: procházky, turismus a zahrádku. I Haškovcová (2010) zmiňuje, že právě v posledních několika letech lze považovat cestování u seniorů za oblíbené. Kategorie 30 – 50 let sem řadí: zahrádku, sport, návštěvu restauračních zařízení či chovatelství. Právě sport byl velice překvapivou odpovědí, protože v literatuře Haškovcová (2010) je toho názoru, že se stará populace sportu moc aktivně nevěnuje. Autorka uvádí, že je 48% seniorů, kteří nesportují vůbec. Naopak tanec, který Haškovcová (2010) uvádí jako velice oblíbený, neuvedl nikdo z dotazovaných. Zde dochází k rozepři mezi výpověďmi komunikačních partnerů a odborné literatury. Osoby od 50 do 70 uvedly jako nejtypičtější aktivity: procházky a zahrádku. Dále bylo zmíněno například: sport, návštěva u známých, televize či chovatelství.

Třetí otázka se tázala: „*Co si myslíte o univerzitě třetího věku?*“ Komunikační partneři ve věku od 20 do 30 let jsou toho názoru, že se senioři už nepotřebují vzdělávat. Jediná věc, která může být na univerzitě třetího věku pozitivní je, že získají další nové informace. Střední věková skupina považuje univerzitu třetího věku za dobrou věc, která slouží především k získávání informací, k setkávání se s lidmi či ke cvičení paměti. Da Silva Pereira et al. (2015) uvádějí, že senioři navštěvují univerzity třetího věku právě pro zlepšování kvality života a pro navazování sociálních vazeb. Ovšem dva z dotazovaných ve středním věku jsou stejného názoru, jako mladší generace a to toho, že staří lidé vzdělání nepotřebují. Lidé ve věku 50 – 70 let se shodli na tom, že univerzita třetího věku je velice dobrá věc a jsou pro další vzdělávání seniorů.

Čtvrtý okruh se zabývá problematikou zaměstnání v důchodovém věku. Tento okruh zahrnoval čtyři otázky. První otázka byla: „*Myslíte si, že by senioři měli mít možnost zaměstnání, pokud jim to zdravotní stav dovolí? Odůvodněte vaši odpověď.*“ Věková skupina 20 - 30 let se na odpovědi jednoznačně neshoduje. Dva ze čtyř komunikačních

partnerů říkají, že by senioři neměli mít možnost zaměstnání, protože berou pracovní pozice mladým lidem a také proto, že díky takto aktivním seniorům se oddalují důchody. O zabírání pracovních pozic se zmiňují Baková et al. (2015). Ti píší, že mladá populace považuje aktivně zaměstnané seniory za osoby, které obsazují mladším lidem pracovní pozice. Z druhé strany další dva komunikační partneři jsou opačného názoru. Myslí si, že je to dobré pro psychický rozvoj člověka a staří lidé jsou alespoň v kontaktu s lidmi. V generaci od 30 do 50 let se téměř všichni shodli na tom, že senioři by měli mít možnost zaměstnání, jelikož to staré lidi udržuje při vitálním životě a jsou v kontaktu s lidmi. V tomto se částečně tato generace shoduje s tou mladší. Nejstarší dotazovaní mají dvojí názor. Jedna část komunikačních partnerů se shoduje se střední generací a ta druhá uvádí, že přednost by měli dostat mladší lidé, ale pokud nebudou jevit o určitou práci zájem, mohou na jejich pozici nastoupit senioři.

Druhá otázka se dotazovala: „*Kolik seniorů ve vašem okolí stále pracuje?*“ Věková skupina 20 až 30 let má kolem sebe minimum pracujících seniorů. Pouze jeden KP uvedl, že zná přibližně 20 – 30 takových lidí. Dva dotazovaní ve věku 30 – 50 let uvedli, že znají přibližně polovinu lidí, kteří pracují v důchodovém věku. A další komunikační partneři, buďto neví, nebo říkají, že takovýchto lidí je v jejich okolí málo. Nejstarší věková kategorie uvedla, že zná málo pracujících seniorů. Tyto odpovědi jsou oproti literatuře překvapující, protože většina dotázaných zná minimum lidí v seniorském věku, kteří pracují, až na pár výjimek. Kdežto Fisher et al. (2016) uvádějí, že podíl pracovníků ve věku 50, 60, 70 let je větší než v předešlých desetiletích. A Holmerová et al. (2014) zmiňují, že pracujících seniorů je až 5% a patří mezi nezanedbatelnou část všech aktivně pracujících lidí.

Následující otázka zněla: „*Myslíte si, že člověk v seniorském věku má vliv na kvalitu a rychlost vykonávané práce oproti mladé generaci? Uvedte důvod.*“ U této otázky polovina komunikačních partnerů ve věku od 20 do 30 let uvedla, že seniorský věk má vliv na kvalitu a rychlost vykonávané práce a především mluví o tom, že staří lidé pracují pomaleji. Ale druhá polovina má opačný názor a tvrdí, že staří lidé odvádí svou práci kvalitněji, jelikož jsou zkušenější. Tyto odpovědi převládaly i u věkové kategorie 30 – 50 let. Zde komunikační partneři uváděli za pozitivum především to, že staří lidé mohou své zkušenosti předávat mladším. S těmito odpověďmi se shodují i Holmerová et al. (2014). Ti píší, že přítomnost seniorů v pracovních kolektivech je potřebná, jelikož



předností těchto zaměstnanců jsou jejich zkušenosti a znalosti, které dále předávají mladším pracovníkům. Věková kategorie 50 – 70 let ve většině případů uvádí, že seniorský věk má vliv na kvalitu a rychlost vykonávané práce. Jako hlavní důvod KP uvedli horší výkonnost oproti mladším. S pomalejším provedením práce souhlasili téměř všichni dotazovaní.

Poslední a velice ožehavá otázka z tohoto okruhu se ptá: „*Myslíte si, že pracující senioři berou lidem v produktivním věku práci? Odpověď odůvodněte.*“ Téměř všichni dotazovaní z věkové skupiny 20 – 30 let si myslí, že pracující senioři neberou lidem v produktivním věku zaměstnání, protože jsou toho názoru, že pracovních pozic je velké množství a mladí si častokrát jen moc vybírají. Zde i autoři Baková et al. (2015) podotýkají, že zaměstnávání starých lidí nemusí snižovat pracovní možnosti pro mladší generace, ale naopak mohou vylepšit výkon národní ekonomiky, což má dopad na celou společnost. Osoby ve věku od 30 do 50 let si taktéž nemyslí, že by senioři měli brát lidem v produktivním věku pracovní místa. Mají stejné argumenty jako osoby ve věku 20 – 30 let. Za to nejstarší dotazovaná věková kategorie sice uvádí, že si myslí, že neberou senioři mladým práci, ale na druhou stranu říkají, že mladí by měli dostat v zaměstnání přednost před těmi starými, pokud tedy o to mají zájem. Zde je vidět, že lidé ve věku od 50 do 70 let myslí na budoucnost mladších a snaží se jim umožnit pracovat i za cenu, že oni by dělat nemohli.

Další okruh se ohlíží na záležitost věkové diskriminace, ageismu. Zde byly položeny dvě otázky. První z nich byla: „*Jak se dle Vašeho názoru chová společnost k seniorům?*“ Zde komunikační partneři ve věku 20 – 30 let ve většině případů odpověděli, že společnost nemá vůči starým úctu. Právě i Haškovcová (2010) zmiňuje, že v posledních několika desítkách let nejsou staří občané ceněni, ale naopak dochází k odmítání a nepřátelským postojům, které gradují k otevřenému konfliktu proti stáří. Věková kategorie od 30 do 50 let měla rozdílné odpovědi. Dva KP ze čtyř uvedli, že společnost se snaží seniorům pomoci, ale dva dotazovaní řekli, že si myslí, že společnost se chová nezodpovědně. Ovšem třetí a nejstarší dotazovaná skupina se překvapivě shodla na tom, že společnost se vůči seniorům chová dobře a snaží se starým lidem pomáhat. Zde je velký rozdíl v odpovědích především mezi nejmladší a nejstarší generací.

Druhá otázka tohoto okruhu zní: „*Setkali jste se někdy s diskriminací seniorů? Popřípadě kde?*“ Ze třech věkových kategorií se s diskriminací seniorů setkala pouze věková kategorie 20 – 30 let. Komunikační partneři se s ní setkali především na sociálních sítích a v médiích. Ostatní dotazované věkové skupiny uvedly, že se s touto problematikou nesetkaly. Pouze jeden komunikační partner ve věkové kategorii 30 – 50 let uvedl, že byl přítomen u věkové diskriminace v zaměstnání. Baková et al. (2015) uvádějí, že ageismus se odehrává ve všech sférách společenského i soukromého života. Dále autoři popisují, že v rámci celospolečenské roviny probíhá ageismus především v masmédiích a zaměstnání, což dokládají i odpovědi komunikačních partnerů.

Poslední šestý okruh věnuje násilí, které je páchané na seniorech. Tato oblast pokrývá 3 otázky. První z nich se ptá: „*Myslíte si, že jsou senioři často oběťmi trestných činů? Odůvodněte.*“ Všechny věkové kategorie se shodly na tom, že senioři jsou často oběťmi trestných činů. Mezi hlavní důvody uvedli důvěřivost a dobrotu starých lidí. Baková et al. (2015) zmiňují, že staří lidé představují pro silné jedince lehce dostupné oběti, které lze snadno oklamat, podvést, znásilnit nebo zabít. Příbyl (2015) píše, že čeští senioři jsou ve 3-5% oběťmi trestných činů.

Jako druhá byla položena otázka: „*Kde nejčastěji se dle Vašeho názoru odehrává násilí na seniorech?*“ Zde věková kategorie 20 – 30 let nejčastěji uvedla: doma, když přijde cizí návštěva nebo v rodinném kruhu. Dále ještě bylo uvedeno: domovy pro seniory a předváděcí akce. Střední generace mezi nejčastější místa výskytu zmínila: rodinu, domovy pro seniory, nemocnice a také předváděcí akce. Skupina nejstarších dotazovaných lidí sem zařadila: nemocnice a domácí prostředí, když přijdou cizí lidé až ke starým lidem domů. Ševčík a Špatenková (2011) říkají, že nejčastěji se násilí na seniorech odehrává právě v domácím prostředí, ale také v zařízeních ústavní péče. Zde se autoři velmi ztotožňují s názory komunikačních partnerů.

Poslední otázka se zněla: „*Setkal/a jste se někdy s násilím páchaném na seniorovi ?*“ Zde téměř všichni z dotazovaných komunikačních partnerů ve všech třech věkových kategoriích uvedli, že se s tímto nikdy nesetkali. Důvodem toho může i být to, že týrání starých osob je často skryté, jelikož senioři tato fakta tají nebo je nechtějí řešit (Příbyl, 2015)

## 6 Závěr

Cílem bakalářské práce na téma „Pohled na stáří očima tří generací“ bylo porovnat pohled na vlastní stáří u vybraných osob v různém věku (20 – 30 let, 30 – 50 let, 50 – 70 let).

K naplnění tohoto cíle byla stanovena hlavní výzkumná otázka, která má objasnit v jakých aspektech pohledu na stáří se jednotlivé generace nejmarkantněji odlišují. Tato hlavní výzkumná otázka byla dále rozdělena na šest okruhů, které zahrnovaly jednotlivé otázky. Ke zpracování získaných dat byla zvolena strategie kvalitativního výzkumu. Data byla sbírána prostřednictvím techniky polostrukturovaného rozhovoru.

Ze získaných výsledků výzkumu vyplynulo, že nejmarkantněji se jednotlivé generace odlišují především v pohledech na to, jak senioři vidí dnešní mladou generaci či v potřebě seniorů vzdělávat se. Dále byly velké rozdíly v názorech, zda mají mít senioři možnost zaměstnání, jakým způsobem se společnost k seniorům chová nebo zda mají senioři dostatek času. Mezi zásadní rozpor bych zařadila pohled na vlastní stáří, kdy generace 20 – 30 let má ze stáří velké obavy a nahlíží na něj spíše jako na období trápení. Kdežto nejstarší dotazované osoby berou stáří jako součást svého života. Ve výzkumu se tedy nejvíce názorově lišily generace 20 – 30 let a 50 – 70 let. Věková kategorie se 30 – 50 let ve většině případů shodovala, buď s mladší generací, nebo s tou nejstarší.

Dle mého názoru výsledky výzkumu ukázaly, že na stáří a staré lidi není rozhodně nahlíženo jen negativně. Velká část komunikačních partnerů se vyjadřovala kladně, což mě potěšilo. Podle mého úsudku je třeba si uvědomit, že stáří patří k životu každého z nás. Ovšem myslím si, že problematika, kterou jsem se zabývala v této práci bude nadále velmi diskutované a aktuální téma.

Výsledky bakalářské práce mohou sloužit k získání náhledu osob na stáří a k rozšíření všeobecného povědomí, jak přizpůsobit svou práci k seniorům nebo jak s nimi jednat. Dále práce může sloužit jako výukový materiál pro studenty nebo pedagogy.

## 7 Seznam použitých zdrojů:

1. ALLEN, J.O., 2015. Ageism as a risk factor for chronic disease. *Gerontologist*. 56 (4). 610-614, doi: 10.1093/geront/gnu158.
2. BAKOVÁ, D., HABURAJOVÁ ILAVSKÁ, L., VAŇO, I., NESZMÉRY, Š., 2015. *Vnímanie staroby a starnutia optikou súčasnej spoločnosti*. Praha: Hnutí R. 256 s. ISBN 978-80-86798-57-8.
3. Český statistický úřad, © 2017. [online]. Praha. [cit. 2017-02-24] Dostupné z: <https://www.czso.cz/>.
4. ČEVELA, R., KALVACH, Z., ČELEDOVÁ, L., 2012. *Sociální gerontologie: úvod do problematiky*. Praha: Grada. 264 s. ISBN 978-80-247-3901-4.
5. ČEVELA, R., ČELEDOVÁ, L., KALVACH, Z., HOLČÍK, J., KUBŮ, P., 2014. *Sociální gerontologie: Východiska ke zdravotní politice a podpoře zdraví ve stáří*. Praha: Grada. 240 s. ISBN 978-80-247-4544-2.
6. DA SILVA PEREIRA, A. A., Couto, V.V.D., Scorsolini-Comin, F., 2015. Motivations of older people to participate in the Open University for Third Age. *Revista Brasileira de Orientacao Profissional*. 16 (2). 207-217. ISSN 16793390.
7. ESLAMI, B. et al., 2016. The prevalence of lifetime abuse among older adults in seven European countries. *International Journal of Public Health*. 61 (8). 891-901, doi: 10.1007/s00038-016-0816-x.
8. FISHER, G.G., TRUXILLO, D.M., FINKELSTEIN, L.M., WALLACE, L.E., 2016. Age discrimination: Potential for adverse impact and differential prediction related to age. *Human Resource Management Review*. 27 (2). 316-327, doi: 10.1016/j.hrmr.2016.06.001.
9. HAŠKOVCOVÁ, H., 2010. *Fenomén stáří*. 2. vydání. Praha: Havlíček Brain Team. 365 s. ISBN 978-80-87109-19-9.
10. HOLMEROVÁ, I., JURÁŠKOVÁ, B., MÜLLEROVÁ, D., VIDOVIČOVÁ, L., HABRCETLOVÁ, L., MATOULEK, M., SUCHÁ, J., ŠIMŮNKOVÁ, M., 2014. *Průvodce vyšším věkem: Manuál pro seniory a jejich pečovatele*. Praha: Mladá fronta. 206 s. ISBN: 978-80-204-3119-6.
11. JANIŠ K., SKOPALOVÁ, J., 2016. *Volný čas seniorů*. Praha: Grada. 160 s. ISBN 978-80-271-9542-8.
12. KABÁTOVÁ, O., 2013. Predsudky o starnutí a starobe. *florence*. 11(11), 17-18. ISSN 1801-464X.

13. KABÁTOVÁ, O., URÍČKOVÁ, A., 2013. *Ageismus: věkově podmíněná diskriminace* [online]. Trnavská univerzita, Fakulta zdravotnictva a sociální práce [cit. 2017-03-19]. Dostupné z: <http://zdravi.euro.cz/clanek/sestra/ageismus-vekove-podminena-diskriminace-470127>.
14. KLEVETOVÁ, D., 2009. Význam rodiny pro starého člověka. *Sociální péče*. 10 (4), 20. ISSN 1213-2330.
15. KLEVETOVÁ, D., DLABALOVÁ, I., 2008. *Motivační prvky při práci se seniory*. Praha: Grada. 208 s. ISBN 978-80-247-2169-9.
16. KOLÁŘOVÁ, H., 2012. Co je a kde se vzala kultura aktivního stárnutí aneb společnost dlouhověkosti. *Bedrník*. 10(1), 12-16. ISSN 1801-1381.
17. LINHART, J., 2010. *Slovník cizích slov: pro nové století*. Praha: Dialog. 415 s. ISBN 80-7382-006-4.
18. LUZNY, J., JURICKOVA, L., 2012. Prevalence of Elder Abuse and Neglect in Seniors with Psychiatric Morbidity-Example from Central Moravia, Czech Republic. *Iranian J Publ Health*. 41 (8). 27-32. ISSN 2251-6085.
19. Ministerstvo práce a sociálních věcí, © 2015. *Senioři a politika stárnutí: Příprava na stárnutí v České republice* [online]. Praha [cit. 2017-04-03]. Dostupné z <http://www.mpsv.cz/cs/2856>.
20. MIOVSKÝ, M., 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada. 332 s. ISBN 80-247-1362-4.
21. MLÝNKOVÁ, J., 2011. *Péče o staré občany: Učebnice pro obor sociální činnosti*. Praha: Grada. 192 s. ISBN 978-80-247-3872-7.
22. OFFICER, A. et al., 2016. Valuing older people: time for a global campaign to combat ageism. *Bulletin of the World Health Organization*. 94(10). 710, doi: 10.2471/BLT.16.184960.
23. ONDRUŠOVÁ, J., 2011. *Stáří a smysl života*. Praha: Karolinum. 168 s. ISBN 978-80-246-1997-2.
24. OPATRŇÝ, A., 2009. *Vztah ke stáří v proměnách času* [online]. Univerzita Karlova, Katolická teologická fakulta [cit. 2017-04-03]. Dostupné z: <http://www.pastorace.cz/Tematicke-texty/Vztah-ke-stari-v-promenach-casu-Ales-Opatrny-KTF-UK-v-Praze.html>.
25. PACÁKOVÁ, H., TRUSINOVÁ, R., 2012. Citová solidarita při péči o seniory. *Kontakt*. 14(4). 464-474. ISSN 1804-712.

26. POLEDNÍKOVÁ, L. et al., 2013. *Ošetrovatel'ský proces v geriatrickom ošetrovatel'stve*. Martin: Osveta. 223 s. ISBN 978-80-8063-410-0.
27. PŘIBYL, H., 2015. *Lidské potřeby ve stáří*. Praha: Maxdorf. 96 s. ISBN 978-80-7345-437-1.
28. SAK, P., KOLESÁROVÁ, K., 2012. *Sociologie stáří a seniorů*. Praha: Grada. 235 s. ISBN 978-80-247-3850-5.
29. SCHEIDLER, K. et al., 2009. *Problémy mobility stárnoucí populace*. Brno: Novpress. 180 s. ISBN 978-80-87342-05-3.
30. ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N., 2011. *Domácí násilí: Kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál. 192 s. ISBN 978-80-7367-690-2.
31. ŠPATENKOVÁ, N., SMÉKALOVÁ, L., 2015. *Edukace seniorů: geragogika a gerontodidaktika*. Praha: Grada. 232 s. ISBN 978-80-247-5446-8.
32. VÁGNEROVÁ, M., 2007. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum. 461 s. ISBN 978-80-246-1318-5.
33. ŽUMÁROVÁ, M., 2012. *Subjektivní pohoda a kvalita života seniorů*. Prešov: Akcent print. 179 s. ISBN 978-80-89295-43-2.
34. WALKER, I., 2013. *Výzkumné metody a statistika*. Praha: Grada. 224 s. ISBN 978-80-247-3920-5.